

# PAROLA

A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

2019/2. szám



Közmeghallgatás, mint az állampolgári  
részvétel intézménye

Közösség és addiktológia

Mindenkinek való a szabadság...

Befogadás, igazságosság,  
részvétel

Tényleg lehetséges: a  
Włocławek-i Leopoldowo lakótelep

A populizmus térnyerése  
Európában

# Tartalomjegyzék

---

|                                                                                      |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Előszó a 2019/2. számhoz .....                                                       | 3  |
| Közmeghallgatás mint az állampolgári részvétel intézménye .....                      | 6  |
| Közösség és addiktológia .....                                                       | 19 |
| Mindenkinek való a szabadság... Erős Máté, a Wesley Általános Iskola igazgatója .... | 36 |
| Befogadás, igazságosság, részvétel .....                                             | 46 |
| Tényleg lehetséges: a Włocławek-i Leopoldowo lakótelep - Lengyelország .....         | 55 |
| A populizmus térnyerése Európában .....                                              | 62 |

PAROLA. A közösség- és társadalomfejlesztés folyóirata

Felelős kiadó: Közösségfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztő: Farkas Gabriella

Online lapszám: <https://kofe.hu/parola/korabbi-lapszamok/parola-2019-2/>

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén:  
[kofeegyesulet@gmail.com](mailto:kofeegyesulet@gmail.com)



# Előszó a 2019/2. számhoz

---

Szerző: [Farkas Gabriella](#)

A Parola és kiadója, a Közösségfejlesztők Egyesülete 2019-ben ünnepli indulásának harmincadik évfordulóját. Az évfordulóval kapcsolatos tervezések során a KÖFE és a Parola stábja úgy határozott, hogy az alkalmat nem múltba tekintésre, hanem a további harminc év megalapozására használja. Ennek legláthatóbb jele a Parola új honlapja, melynek segítségével a Parola, reményeink szerint, immár valódi elektronikus folyóirattá válik. Az új honlap és Facebook oldal széleskörű összefogás eredményeként született meg, ki az idejét, ki a szakértelmét, ki a forintjait tett be a közösbe.

A Parola és a KÖFE harmincadik évfordulóját nem ebben a lapszámban ünnepeljük meg, egy dologról azonban mindenképpen most kell szót ejtenünk. *Vercseg Ilona*, mindannyiunk *Ilikája*, aki 2000 óta sok egyéb feladata mellett szerkesztette a hazai közösségfejlesztés szakmai folyóiratát, ezzel a számmal adja át a stafétát az új csapatnak. Többen igyekszünk majd helyt állni, s folytatni azt a munkát, amit Ilika oly sok éven át fáradhatatlanul végzett. A hazai közösségfejlesztő szakma sokat köszönhet ennek az erőfeszítésnek, Ilika szakmai és emberi helytállásának a Parola főszerkesztőjeként.

Amikor e szám szerkesztése kezdődött, olyan fogalmat kerestünk, mely köré egy színvonalas és tartalmas Parola-számot tudunk felépíteni, lehetőleg úgy, hogy közösségfejlesztés szűkebb berkeitől kissé távolabb is kitekintsünk. Ez a fogalom a *RÉSZVÉTEL* lett – mindannyiunk egyik kedvence. A közösségfejlesztő fő célja és eszköze az emberi, állampolgári és közösségi részvétel fejlesztése, az ezt szolgáló módszertanok kidolgozása és adaptációja, a részvétel ideájának terjesztése.

*Bálint Mónika* írása a *Közmeghallgatás mint az állampolgári részvétel intézménye* címet kapta – magyarázatra itt nincs is szükség. Annyit azért megjegyeznék, hogy érdemes annak tudatában olvasni az írást, hogy azt egy közösségsszervező írta, a közösségsszervezők hazai munkájáról. A közösségfejlesztés és a közösségsszervezés egymáshoz való viszonya,

módszertani eszköztárak, céljaik, célcsoportjaik stb. összevetése időről időre izgalmas szellemi kihívás lehet azoknak, akik érdeklődnek a két irányzat iránt.

*Zsély Anna* *Közösség, részvétel, gyógyulás* c. írása egy egészen más területre kalauzol minket, mondhatni tabu témát tár elénk: a közösségi pszichiátria, azon belül is az addikció területén megvalósuló, közösségi alapú gyógyítás témáját. Anna írásából megtudhatjuk, hogy a közösségi részvétel ezen a teljesen váratlannak tűnő területen is elengedhetetlen feltétele az emberi lét kiteljesedésének, mind a szenvedélybetegek, mind az őket segítő szakemberek oldaláról.

Kísérletképpen közreadunk egy interjút a *Civil Rádió* archívumából. A Civil Rádió, melynek egyik alapítója a Közösségfejlesztők Egyesülete, immár negyed százada készít olyan műsorokat, melyeknek egyik fő üzenete az állampolgári és közösségi részvétel fontossága. A Civil Rádió maga is prominens példája ennek: műsorait kizárólag önkéntesek készítik. Az itt közreadott interjúban *Erős Máté*, a Wesley Általános Iskola igazgatója beszél egyéni felelősségről, örök érvényű értékekről és arról, hogy egy halmozottan hátrányos gyerekekkel foglalkozó intézmény vezetőjeként számára mit jelent az odaadó jelenlét.

A Közösségfejlesztők Egyesülete prominens tagja az *Európai Közösségfejlesztés Hálózatának* (*European Network for Community Development*). Az EuCDN elődje, a *CEBSD* (*Combined European Bureau for Social Development*) 1990-ben kezdte meg munkáját, így elmondhatjuk, hogy ez a hálózat is bő negyedszázados tapasztalatokat, küzdelmeket tud felmutatni a közösségfejlesztés terén szerte Európában. A hálózat 25. születésnapját követő évben született meg az az esettanulmány-gyűjtemény, mely az európai közösségfejlesztők jó gyakorlataiból mutat be néhányat az Olvasó számára. Jelen számunkban a kiadvány *Stuart Hashagen*, az EuCDN volt elnöke által írt bevezető szövegét és az első esettanulmányt adjuk közre, mely egy lengyelországi példát mutat arról, hogy a közösségi részvétel hogyan befolyásolhatja a lakóközösség lakás- és életkörülményeit.

2019 áprilisában az EuCDN Budapesten tartotta vezetőségi ülését. Ennek apropóján a KÖFE és partnerei műhelybeszélgetést szerveztek, melynek fő témája a populizmus előretörése és az ebből fakadó veszélyek elemzése volt. A

lapszám utolsó írásában a találkozón részt vevő szakember által saját országukról adott elemzés nyújt néhány tekintetben mostanra már történelminek mondható, de mindenképpen izgalmas olvasnivalót.

Végezetül álljon itt egy emlékeztető arra nézvést, hogy a Parola maga is erősíteni kívánja Olvasói részvételét: örömmel fogadunk minden visszajelzést, észrevételt, javaslatot és írást megújult felületeink valamelyikén.

2019. június

Farkas Gabriella

# Közmeghallgatás mint az állampolgári részvétel intézménye

---

## Egy országos kampány tapasztalatai

**Szerző:** [Bálint Mónika](#)

A települési önkormányzatiság működése az a terület, ahol a helyi lakosok, állampolgárok fizikailag és az emberi kapcsolatok szintjén is a leginkább közel állnak ahhoz, hogy részt vegyenek a döntéshozatalban, kövessék a választott vezetők munkáját, számon kérjék a közösség és a település működtetése területén megvalósuló intézkedéseket, és változtatásokat kezdeményezzenek a mindennapi életüket meghatározó ügyekben. Ennek ellenére területileg és történetileg is változó az, hogy mennyire ismerik a helyi lakosok azokat az eszközöket, amelyekkel részt vehetnek településük életének formálásában, vagy mennyire használják azokat. A [beleszolok.hu](http://beleszolok.hu) internetes oldalon hosszútávon ilyen eszközöket mutat be a *Civil Kollégium Alapítvány* az *e-Demokrácia Műhely Egyesülettel* és a *TASZ-szal* (Társaság a Szabadságjogokért) együttműködésben. Az első nagyobb kampányban, amelyre helyi szervezetekkel, lakossági csoportokkal közös kampányt szerveztünk, a közmeghallgatás intézményét mutatta be. Több, mint egy tucat településen segítette a kampány a helyi csoportokat abban hogy hatékonyan készüljenek fel a helyi közmeghallgatásra. Az alábbi cikk ennek folyamatát és tapasztalatait mutatja be.

### Állampolgári részvétel

A képviseleti demokráciában kevés közvetlen eszköze van az állampolgároknak arra, hogy a döntéshozatalt befolyásolják. Sokan kizárólag a választásokat tartják az egyetlen legitim beleszólási eszköznek a politikába és a döntéshozatalba, s elfeledkeznek arról, hogy két választás között is folyamatosan lehetősége kell legyen az állampolgároknak arra, hogy meghatározzák milyen ügyekkel foglalkoznak választott vezetőik, jelezzenek nekik, ha egy téma, változtatást igénylő ügy nem kerül a látóterükbe, vagy visszajelezzenek, ha rossz döntéseket hoztak, ezáltal felügyelve a döntéshozatal

folyamatát és számon kérve a megszületett döntéseket vagy akár a végrehajtás minőségét. Pedig a hatékony demokratikus működés fontos eleme, hogy ez a fajta kommunikáció, együttműködés, kölcsönhatás folyamatos legyen. *Nincs olyan választott vezető, aki minden döntési területhez egyenlő mértékben értene, vagy mindig rendelkezne elegendő információval ahhoz, hogy jó döntést hozzon, vagy nyomon kövesse döntéseinek hatását. A választópolgárokra is szükség van ahhoz, hogy településeink vagy az ország irányítása jól működjön. A részvételi demokrácia ideájának kialakulása ezekre a hiányosságokra mutat rá, és ezért követelik sokan a részvétel eszközeinek bővítését és törvényi garanciákat ezen eszközök működtetésére (Reisinger 2009). Sajnos még a kivívott jogok, törvényben biztosított eszközök sem jelentik azt, hogy részvételi válik egy demokrácia. Ezeket az eszközöket működtetni kell. Mind a döntéshozóknak, mind az állampolgároknak. Ennek hiányában kiüresednek, és „leszokunk róluk”. Minél inkább bezár és autokrata módon működik egy (helyi vagy országos) politikai hatalom, annál kevésbé törekszik arra, hogy a részvétel eszközeit megtartsa, működtesse. Az a közösség pedig, mely a törvényileg is biztosított részvételi jogát nem gyakorolja, mintegy beleegyezését adja az autokrata hatalomgyakorláshoz.*

A választásokon kívül a közhatalom gyakorlásának erős, de ritkán használt eszköze a *helyi népszavazás*, amikor az állampolgárok közvetlenül fejthetik ki akaratukat. A többi alkalom inkább véleményező, számonkérő funkciót lát el, elsősorban a nyilvános vita terepei. Ilyen egy képviselő-testületi ülés, amelyen korlátozottan az állampolgárok is részt vehetnek, vagy a választott vezetők fogadóóráin való részvétel, a közérdekű adatigénylés, petíció írása vagy a közérdekű bejelentés eszköze. Egyes ügyekben az önkormányzatok pedig kinyithatják a döntéshozatali folyamatot, és konzultációt vagy részvételi tervezési folyamatot kezdeményezhetnek.

### **A közmeghallgatás intézménye**

A helyi, önkormányzati szintű állampolgári részvétel egyik mindenki számára elérhető intézménye a *képviselő-testületek rendszeres közmeghallgatása*. Mégis kevesen használják ezt az intézményt. Hasonló egy lakossági fórumhoz, lehetőséget ad arra, hogy *a közösség tagjai a közügyekben személyesen,*

*együttesen és szabadon kérdéseket tehessenek fel és azokra válaszokat kapjanak a képviselőktől, polgármesterektől vagy közintézmények vezetőitől. Szabályait Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény határozza meg, a megvalósítás módját a helyi önkormányzat működési szabályzatában határozza meg.*



Közmeghallgatás Budakalászon

A közmeghallgatások nyilvánosak, bárki részt vehet rajtuk; helyi közügyekben közérdekű kérdéseket lehet feltenni, vagyis csak olyan témával kapcsolatban lehet (és érdemes) kérdezni, amellyel kapcsolatban a válaszadónak döntési jogköre van. Közérdekű ügyekben

javaslatokat is lehet tenni. A testületi ülések is nyilvánosak általában, de ott a hozzászólást csak ritkán, kivételes esetben, a testületi tagok szavazatával engedélyezik.

Minden helyi önkormányzatnak évente legalább egyszer kötelező közmeghallgatást tartania (54. §). A Szervezeti és Működési Szabályzat tartalmazza a kihirdetés módját. Itt található meg, például, hogy hány nappal előre kell nyilvánosan kihirdetni a közmeghallgatás időpontját. A képviselőknek, illetékeseknek vagy a helyszínen kell választ adniuk, vagy legfeljebb 15 napon belül írásban.

### **Beleszólok kampány**

*A Civil Kollégium Alapítvány* országszerte támogatja olyan közösségek, civil szervezetek munkáját, melyek a közügyek alakításában helyi szinten részt vesznek, állást foglalnak és igyekeznek a lakosság érdekeit láthatóvá tenni, érdekérvényesítő munkát végezni. Ebből következően fontos szerepe van munkájukban annak, hogy a helyi döntéshozatali és végrehajtói szervezetekkel kapcsolatban legyenek, azok munkájának társadalmi, állampolgári felügyeletében részt vegyenek.





Közmeghallgatás Kispesten

Megszólaljanak, ha a lakók érdekei sérülnek pl. egy építési szabályzat módosításakor, ha előzetes egyeztetés nélkül valósulnak meg – vagy maradnak el – a település életét meghatározó beruházások, vagy számon kérjék, hogy az önkormányzat

hogyan gazdálkodik, mire költi az adókból származó bevételét, és milyen minőségben biztosítja a közszolgáltatásokat. Ebből adódóan e szervezetek számára fontos lehetőséget jelent a meglévő állampolgári részvételi eszközök használata, illetve az állampolgárok, bátorítása ezen eszközök használatára. 2018 őszén az e-Demokrácia Műhellyel együttműködve, a Társaság a Szabadságjogokért bevonásával felhívást tettünk közzé civil szervezetek számára, hogy ismerjék meg alaposan a közmeghallgatás intézményét, értékeljék, hogy településükön hogyan működik, készüljenek fel a közmeghallgatáson való részvételre, és népszerűsítsék helyben a lakosság körében, hívjanak meg minél több embert, akik kérdéseket tesznek fel a képviselő-testület tagjainak vagy a közintézmények munkatársainak. *Madarász Csaba* (E-Demokrácia Műhely Egyesület) segítségével a felkészülést segítő műhelyt szerveztünk, és a [beleszolok.hu](http://beleszolok.hu) oldalon keresztül információkkal láttuk el a szervezeteket, olyan praktikákat és szempontokat osztva meg velük, melyek segíthetik a felkészülést és a folyamat értékelését.

E szempontrendszer egyik fontos eleme, hogy a közmeghallgatást nem egyszeri eseményként kezeljük, hanem egy folyamat egyik állomásaként. A helyi szervezeteknek többféle lehetősége van az önkormányzattal való párbeszédre és a helyi ügyekbe való beleszólásba, ezek egyike csak a közmeghallgatás. A szervezetek munkáját éves ciklusokban elképzelve két közmeghallgatás között több olyan pont van, ahol az elhangzott ígéreteket számon lehet kérni, újabb javaslatokkal előállni, felkészülni arra, hogy az egész éves folyamatot, mindazt, ami megvalósult, és mindazt, ami hiányzik, számon lehessen kérni.

Csoportjaink a következő módon tudtak részt venni a közös kampányban:

- kikutatták, hogy a településükön mikor tartanak közmeghallgatást, felmérték, hogy a helyi SZMSZ hogyan szabályozza annak megrendezését.
- összegyűjtötték a korábbi tapasztalatokat ennek az intézménynek a működéséről,
- kikeresték a korábbi jegyzőkönyveket, melyekből megtudták, milyen témák merültek fel, így akár számon is kérhették a korábban tett ígéreteket,
- terjesztették a lakosság körében a részvétel lehetőségét és annak fontosságát,
- kérdéseket küldtek be, felszólaltak, ezáltal alakították a közmeghallgatások tematikáját, illetve dokumentálták a közmeghallgatáson történeteket,
- a nyilvánosság előtt felhívták a figyelmet az őket érintő ügyekre. Annak a lehetősége is felmerült, hogy ahol nagyon rosszul valósul meg a közmeghallgatás, ott alternatív közmeghallgatást, vagyis egy lakossági fórumot valósít meg a szervezet, de ilyenre végül nem került sor.

A folyamat értékeléséhez a következő szempontok végiggondolását kértük a szervezettől:

- Hányszor tart a települési önkormányzatod közmeghallgatást egy évben? (1 alkalom kötelező)
- Milyen időpontban tartják a közmeghallgatást a településeden (hónap, nap, napszak); ez mennyiben segíti a lakosok részvételét?
- Hány nappal előre hirdetik ki az időpontját?
- Milyen felületeken hirdetik meg? Honnan tudnak róla a lakosok?
- Milyen módon gyűjtik a kérdéseket? Csak helyben vagy írásban is?
- Ki vezeti az ülést? (a polgármester vezetheti)
- Milyenek a körülmények a teremben? Jelen vannak-e a képviselők határozatképes számban?
- Hogyan határozzák meg a napirendet?
- Mennyi időt tölt a testület a saját munkájának bemutatásával?
- Mennyi idő van a kérdésekre és a válaszokra?
- Az írásban érkezett kérdéseket és az azokra adott válaszokat felolvassák-e?
- Egy lakos hogyan és hányszor kaphat szót? Van-e lehetősége viszontválaszra?
- Készül-e felvétel? Van-e élő közvetítés?

- A vendégek készíthetnek-e felvételt? (törvényileg igen, az ülés nyilvános)
- Az ülés felvételeit és jegyzőkönyvét mennyi időn belül és hol teszik közzé?
- A későbbi válaszokat mennyi időn belül küldik meg, és hol teszik közzé?
- Visszakereshetőek-e a korábbi évek jegyzőkönyvei?
- Olvashatóak-e a jegyzőkönyvtől külön a kérdések és a rájuk érkezett válaszok?

Az E-demokrácia Műhely Egyesület készített egy értékelőlapot, melynek segítségével a szervezetek visszajelezhettek arról, hogy miként valósult meg a közmeghallgatás.

### **Megvalósult akciók, helyi kampányok**

A 2018-as *Beleszólók* kampány során több, mint 15 településről kaptunk tapasztalatokat a helyi csoportoktól, szervezetektől, akik részt vettek a képviselő-testületi közmeghallgatáson. Az őszi időszakot azért választottuk erre a kampányra, mert bár a törvény a közmeghallgatások számára csak minimumot jelöl ki (évi egy), és nem határozza meg annak időpontját, a legtöbb önkormányzat nem tart egynél többet, és annak időpontját az év utolsó hónapjaira időzíti. A közmeghallgatáson való részvételt egyes esetekben azzal is korlátozzák az önkormányzatok, hogy annak időpontját későn és szűkebb körben hirdetik ki (nem jelenik meg könnyen elérhető, nyilvános felületen a hirdetés), vagy, például Miskolcon, reggel 7-kor kezdődött, ami a munkavállalók részvételének lehetőségét nagy mértékben korlátozta.

Az alábbiakban kiemelünk néhány olyan közmeghallgatást, ahol a helyi csoportok felkészültebben tudtak részt venni. A konkrét esetek leírásában olyan tapasztalatokat gyűjtöttünk össze, amely nem egyediek, több településen is előfordultak vagy előfordulhatnak, és rámutatnak a közmeghallgatás intézményének jelenlegi korlátaira, azokra a hiányosságokra, amelyeket ha az adott önkormányzat nem pótol, a lakosságnak van szerepe abban, hogy változtatásokat kezdeményezzen.

Budakalász: Civil Kalász csoport már a korábbi évek tapasztalataira építve készült fel. Az előző években már adtak visszajelzést arra, hogy legalább négy közmeghallgatásra lenne szükség egy évben, mert egy ilyen esemény nem ad

elegendő lehetőséget a lakosságot érintő összes ügy megtárgyalására, illetve az egyes folyó ügyek követésére. Nehezményezték továbbá azt is, hogy a közmeghallgatás rendszeresen az önkormányzat éves tevékenységét bemutató hosszú előadással (beszámolóval) kezdődik, így kevés idő marad a kérdésekre és azok megválaszolására. A 2018. október 16-án tartott közmeghallgatás is éjfélig tartott, annak ellenére, hogy a korábbi visszajelzés hatására rövidebb (40 perc) lett a polgármesteri beszámoló. Ez után azonban, majdnem egy órán át, a MÁV tartott beszámolót a helyi vasúti (HÉV) fejlesztésekről. A Civil Kalász csoport korábban felhívást tett közzé, miszerint kérdéseket tesznek fel azok nevében, akik nem tudnak eljönni, de az általuk gyűjtött összes kérdés nem hangozhatott el, mert nem maradt rá idő. Ezeket utólag, írásban nyújtották be. Ennek ellenére sok fontos és a nyilvánosság számára is érdekes ügyben tudtak megszólalni a csoport tagjai, így például a kevés számú és az önkormányzat által felszámolásra szánt lakások ügyében.

A közmeghallgatáson az önkormányzat beszámolt a költségvetés alakulásáról és a következő évi tervekről, azonban a lakosoknak kevés ideje és információja volt arra, hogy erről tájékozott módon kérdezhessen. Az igazi átláthatóságot az jelentené, ha a költségvetéssel kapcsolatos kérdésekről külön folyamatban nyitna párbeszédet az önkormányzat a lakossággal, mert annak a közmeghallgatáson való bemutatása csak egy felületes módja a tájékoztatásnak. A csoport kérdés tett javaslatot arra is, hogy a nagyobb beruházásokról szóló, sok lakost érintő ügyekről, Budakalász jövőjét hosszú távon meghatározó döntések előtt a képviselő-testület tartson fórumokat, tájékoztatókat, vagyis külön vonja be a lakosságot a döntési folyamatba, az önkormányzati tervek előzetes véleményezésébe.

Kérdéseket előre írásban és a helyszínen lehetett feltenni a testületnek. A csoport nehezményezte, hogy a korábban, írásban beérkezett kérdésekre – miután az alpolgármester vagy a jegyző felolvasta és megválaszolta őket – nem lehetett visszakérdezni, reagálni. Ez szintén egy olyan eset, amikor a párbeszéd, és így a részvétel is, korlátozott.



Az egri Béke csoport

Egerben a *Béke-telepi Akciócsoport* tagjai szerint egyedülálló módon két közmeghallgatást is tartottak 2018-ban: az egyiket nyáron, a másikat november végén. A csoport

tagjai négy, a telep életét érintő kérdésben szólaltak fel. A helyi szabályozás szerint minden lakosoknak, aki fel akart szólalni a teremben, az ülés elején egy felszólalólapot kellett kitöltenie, amin a neve, a címe és a kérdés témája szerepelt; kevés kérdést válaszoltak meg azonban helyben, a kérdések nagyobb részére utólag, írásban küldött választ a hivatal. A közmeghallgatást az *Eger Televízió* élő adásban közvetítette.

A csoport tagjai azzal egységüket a teremben is megmutatták: szolidaritásukat és összetartozásukat kifejezve mindig felálltak, amikor csoport egyik tagja kérdezett, és *Béke-telep Akciócsoport Eger* táblát tartottak a levegőbe. Ajándékot is vittek a képviselőknek, 8-8 képet kinyomtatva minden képviselőnek a Béke-telep utcáiról, amik jól mutatták a városrész állapotát. Ennek hatására a közmeghallgatás végén felszólalt egy független képviselő, hogy kéri a bérlakások listáját. Részvételüket utólag is sikeresnek élték meg a csoport tagjai, és lendületet kapta ahhoz hogy tovább foglalkozzanak helyi ügyeikkel. Ráadásul a következő napokban a városgondnokság begyűjtötte az illegálisan lerakott szemetet a telepen, és elkezdték kiásni a közterületi árkokat is a csapadékvíz elvezetésére, amivel a kérések közül kettő teljesült. A siker ellenére a csoport korlátozottan tartotta a párbeszéd lehetőségét, hiszen több kérdésre élıszóban nem reagáltak a testület tagjai, és később a helyi újságban és TV-ben is olyan összefoglalót tettek közzé, amely megkérdőjelezi a hivatal felelısségét az egyes ügyekben, sőt a felelısséget részben a lakosságra hárítja.

Gyálon, az *Eleven Gyál* csoport már rutinos résztvevője a helyi közmeghallgatásoknak. 2017-ben a helyi közvilágítás állapotával kapcsolatban minden képviselő-testületi tag számára tanulmányt és javaslatokat adtak át, illetve ajándékba kis elemlámpákat osztottak, ezzel emlékeztetve a képviselőket a rossz közvilágítás problémájára. 2018-ban újabb akcióval



készültek: nagyméretű fotókon mutattak be olyan csomópontokat, ahol éjszaka alig lehet látni az utcán, és emiatt veszélyes a közlekedés.

A korábbi évek tapasztalataira építve a gyáli csoport is tett javaslatokat a közmeghallgatás megvalósításával kapcsolatban egy a jegyzőnek címzett nyilvános levélben, a 2018-as közmeghallgatás előtt. Ebben kérték a napirend módosítását azzal, hogy a közérdekű kérdések és bejelentések rész kerüljön a program elejére. Budakalászhoz hasonlóan javasolták, hogy az önkormányzat éves beszámolója maximum 30 percben hangozzon el, és inkább írott formában tegye elérhetővé azt az önkormányzat a saját honlapján és a helyi önkormányzati újságban. Ez segíthet abban is, hogy a beszámolóval kapcsolatban a lakosok előre készülhessenek kérdésekkel. A képviselő-testületi ülés és így a közmeghallgatás levezetője is egyben a polgármester. A csoport javasolta, hogy a közmeghallgatásokra jelöljenek ki egy moderátort, aki „kézben tartaná az eseményt az időkeretek és a sorrend figyelésével”. A levél hatásos volt, mert 45 perces bevezető és beszámoló után már a lakossági kérdésekre került sor, amelyek mind elhangozhattak. A csoport arra is figyelmet fordított, hogy a településen tervezésre kerülő két új közpark kialakításával kapcsolatban szakmai anyagot adtak a polgármesternek, amely a részvételi tervezés módszertanát mutatja be, felhívva a figyelmet arra, hogy amennyiben a település vezetése a lakosságot be akarja vonni a tervezésbe, milyen lépések szükségesek – és a csoport ezen lépéseket számon is kéri majd a döntéshozókon.

Józsefvárosban a *C8, Civilek Józsefvárosért* csoport vállalta magára, hogy mozgósítanak a helyi közmeghallgatásra, amely rendszeresen december közepén vagy végén szokott megvalósulni – volt olyan év, hogy december 22-én, amikor az alacsony részvétel borítékolható.

Mivel itt is szigorúan a testületi üléssel összekapcsolva szervezik, a közmeghallgatás mint a testületi ülés 9. napirendi pontja került megvalósításra, így az előző nyolc napirendi pont rövid összefoglalójával kezdte a polgármester, leginkább az örömhírekkel, költségvetésre, beruházásokra vonatkozó tervekkel, megállapodásokkal.



Közmeghallgatás Gyálon

Előzetesen írásban lehetett beküldeni kérdéseket, és a két órára tervezett ülésen 7 témakörben lehetett kérdezni, ami kicsit nehezítette néhány felszólaló dolgát, mivel nem voltak biztosak abban, hogy melyik témakörbe illik a kérdés, melyre választ vártak. Így volt olyan

felszólalás, ami elmaradt, mert nem a megfelelő témakörnél szólalt volna fel a jelentkező, illetve a végén egyre szűkebbre mérte a moderátor a felszólalások hosszát (korábban is két perce lett volna mindenkinek a hozzászólásra, de nem feltétlenül tartotta szigorúan ezt a keretet). Bár az előre két órára tervezett esemény több, mint fél órával hosszabb lett, ez nem volt elegendő arra, hogy mindenki szóhoz jusson, és megfelelően választ kapjon a kérdésére. Ennek hatására többen a közmeghallgatás után is küldtek be kérdést vagy reagáltak írásban a teremben elhangzott válaszokra – mivel viszontválaszra nem volt lehetőségük. A közmeghallgatásra az írásos kérdéseket majdnem három héttel korábbi határidővel lehetett beadni, a lehetőségről pedig csak egy rövid felhívás figyelmeztette a lakókat a kerület honlapján. A C8 csoport ezért igyekezett saját FB oldalán is kérdéseket gyűjteni, és mozgósítani aktivistáit. A közmeghallgatás eseményét külön szórólappal hirdették a kerületben, és saját felületeiken mozgósították a lakókat. Az eseményre a kerület vezetése is megmozdította a lakókat – főleg saját szimpatizánsait. Ebből adódóan a terem teljesen megtelt, volt aki be sem jutott.

A kerületben megvalósuló egyik jó gyakorlat, hogy a közmeghallgatás előtt a testületi terem előtti előtérben és folyosón a kerület fenntartásában lévő intézmények, ügyosztályok asztalokkal települnek ki, közérdekű információkat terjesztettek és személyesen a munkatársaiktól is lehet kérdezni, akik utána a közmeghallgatáson is részt vesznek azért, hogy válaszolni tudjanak, ha valaki olyan kérdést tesz fel, aminek megválaszolására nekik van kompetenciájuk.

Debrecenben a közmeghallgatás nem ősszel, hanem a tavasz folyamán valósult meg. 2019 április 18-án, egy csütörtöki napon, délelőtt 9 órakor kezdődött az esemény. Mivel munkaidőben tartották (korábban is ez volt a gyakorlat), kevés résztvevőre számítottak. Évek óta nem volt olyan közmeghallgatás Debrecenben ahol valódi lakossági kérdések hangzottak volna el. Ráadásul az időpontot is csak egy héttel korábban hirdették ki a város honlapjának egyik eldugott aloldalán.

A *Natív* csoport nagy létszámban jelent meg, és kérdésekkel készült. Kikérték a korábbi nyolc év közmeghallgatásainak jegyzőkönyveit. Márciusban már eljuttatták a képviselőkhez a közmeghallgatás intézményével kapcsolatos kérdéseiket. E mellett előszóban is tettek fel kérdéseket, olyanokat is amiket más lakók juttattak el a csoporthoz. Az egyik kérésük egy személyes találkozó volt a polgármesterrel, melyre ígéretet kaptak. A közmeghallgatás első része a rendőrségi beszámoló volt, ami valójában a képviselőkhez szólt és ők tettek fel kérdéseket. Az első lakossági felszólalásra 10 óráig kellett várni. A képviselőket meg is lepte, hogy több felszólaló is van, nem készültek hosszabb ülésre, mivel azt szokták meg, hogy nincsenek felszólalók.

Debrecenben a közmeghallgatás általában csak közbiztonsági kérdésekről és a rendőrségi beszámolóról szól. Ennek szűkebb időkeretet kell adni a jövőben, hogy más ügyekben is lehessen kérdezni. A város honlapján eddig csak nehezen lehetett elérni a korábbi közmeghallgatások jegyzőkönyveit. A csoport egyik javaslata hogy ezek legyenek könnyen elérhető, nyilvános helyen. A jelenlegi SZMSZ szerint csak 3 nappal korábban kötelező kihirdetni a közgyűlés meghívóját, ami nagyon kevés ahhoz, hogy a lakosság felkészüljön rá, és betervezze a programjai közé, fontos lenne legalább egy hónappal korábban kihirdetni. A *Natív* csoport a közmeghallgatás megújításáért Debrecenben a következő javaslatokat tette:

(1) A Közgyűlés évente két alkalommal (ez közül az egyikre az éves költségvetés elfogadása előtt kerül sor) tárgy megjelölése nélkül közmeghallgatást tart, amelyen az állampolgárok és a településen működő társadalmi szervezetek, egyesületek, civil szerveződések képviselői közérdekű ügyekben, helyi önkormányzati ügyekben a közgyűléshez, az egyes települési képviselőkhez, a

polgármesterhez, alpolgármesterhez vagy a jegyzőhöz kérdéseket intézhetnek, illetőleg közérdekű javaslatokat tehetnek.

(2) A közmeghallgatás összehívására, a meghívottak körére a Közgyűlés nyilvános ülésére vonatkozó általános szabályok az irányadók azzal, hogy a meghívottak köre bővíthető.

(3) A közmeghallgatáson 5 perces időkorlátozással fejthetik ki véleményüket a megjelentek az előterjesztéssel, illetve más közérdekű kérdésekkel kapcsolatban.

(4) A közmeghallgatás időpontját legalább 15 nappal korábban a Polgármesteri Hivatal hirdetőtábláján a [www.debrecen.hu](http://www.debrecen.hu) honlapon és a város [Facebook oldalán](#) közzé kell tenni, továbbá közzé kell tenni a helyi elektronikus és írott sajtóban.

(5) A közmeghallgatást a város Facebook oldalán, valamint a városi tévében élőben kell közvetíteni.

- Amennyiben a közérdekű kérdés vagy javaslat az ülésen nem válaszolható meg, a meg nem válaszolt közérdekű kérdést és javaslatot a polgármester, jegyző, vagy a tárgykör szerint érintett bizottság, illetve tanácsnok vizsgálja és legfeljebb 15 napon belül választ írásban a kérdezőnek megküldi.
- A válasziról a Közgyűlést a soron következő ülésen tájékoztatni kell.

A közmeghallgatást követően a csoport valóban eljutott a polgármesterhez, aki a javaslatok közül többet is tudna támogatni, de formálisan nem tesz lépéseket ebben a ciklusban, mivel összesen lesznek a helyhatósági választások.

A csoport a helyi *Nyomtass Te Is* kiadványban írt beszámolót a közmeghallgatásról és javaslataikról, beszámolt róla a *Debrecíner* nevű online újság, valamint a városi TV is közreadta a közmeghallgatásról készült beszámolójában a csoport javaslatait.

## **Összegzés**

Büszkék vagyunk arra, hogy a kampány keretében sok településen sikerült megmozgatnunk a helyi lakosokat, bemutatni a helyi önkormányzatok

közmeghallgatásában a jó és rossz gyakorlatokat. Bízunk abban, hogy ha rendszeresen tematizáljuk ezt az ügyet és mozgósítjuk az embereket, el tudjuk érni hogy a demokratikus önkormányzati működés ezen szelete valóban demokratikusabban és hatékonyabban működjön sok településen, és hozzájárulhatunk ahhoz, hogy a lakosság és a döntéshozók egyaránt közelebb kerüljenek a párbeszéd műfajához. A demokrácia működtetése folyamatos feladat, még ha ez nem is áll mindig mindenkinek érdekében. Hosszú távon meg kell őrizni, és fejleszteni kell ezeket a létező intézményeket. Ezért arra kértük a velünk dolgozó települési csoportokat, hogy kövessék nyomon a közmeghallgatáson elhangzott ígéreteket, az egyes ügyek állását, továbbra is tudósítsanak róla, és készüljenek fel a következő évi közmeghallgatásokra, sőt, ha lehet érvékeljék el hogy egyes fontosabb ügyekben év közben is legyen élő vita és párbeszéd.

---

#### **Hivatkozások:**

*Reisinger Adrienn:*

[http://www.civilszemle.hu/downloads/cikkek/2009/21szam\\_2009\\_4\\_Reisinger\\_5-23.pdf](http://www.civilszemle.hu/downloads/cikkek/2009/21szam_2009_4_Reisinger_5-23.pdf)

*Arnstein, Sherry R. (1969) 'A Ladder Of Citizen Participation', Journal of the American Planning Association, 35: 4, 216 – 224*

<https://tasz.hu/cikkek/helyi-onkormanyzati-aktivizmus-1x1>

<http://integritas.edemokracia.hu/projektek/kozmeghallgatas-2-0/>

# Közösség és addiktológia

---

Szerző: [Zsély Anna](#)

„A létező, élő kapcsolatot, ami a jelenben létrejön két ember között (...) nem a múlt határozza meg, hanem a jelen pillanat; két lélek találkozik, akikre sokkal inkább hat a jövő, mint a múlt, a „még nincs”, a sors, ami előttük várakozik. Az egyéni múltnál sokkal erősebben hat rá a két ember között kialakuló barátság, a közös erőfeszítés, amellyel szembenéznek az élet kemény egzisztenciális tényeivel. Ez a fajta kapcsolat – tiszta, elfogadó, kölcsönös és egyenlő – megváltó, és a leghatásosabb erő.”

*Irvin David Yalom*

Pályámat újságíróként kezdtem, majd a pszichológus diploma megszerzése közben kezdtem önkéntesként bejárni az addiktológiára, hogy aztán ma közösségi programszervezői és – koordinátori szerepekben járuljak hozzá az osztályon folyó munkához. Ennek köszönhetően először külső szemlélőként, majd lassan egyre inkább bennfentesként foglalkoztam a szenvedélybetegségek világával. Ezzel a változással párhuzamosan erősödött bennem a gondolat, hogy *a függőség nem magánügy, nem elszigetelt harc és nem monodráma, hanem egy nagyon is sok szereplőt felvonultató történet. A felépülés ugyanis közösségben kezdődik és közösségben folytatódik.* Elengedhetetlen a fejezet mottójában említett létező, élő kapcsolat, amely nem is csupán kettő, hanem akár három, tíz, harminc, nyolcvan ember között jön létre. A függőség magányos időszak után a szenvedélybeteg újra nyit az emberek felé, újratanulja a bizalmat és az intimitást, a közösség tagjai pedig kezdetben támogatják őt a „szárnypróbálgatásban”, majd partnerei a józan életnek. A függő felépülése ugyanakkor visszahat a környezetére is, amelyben megtörténik, tágabb kontextusban pedig formálja a társadalomban élő képet szerhasználatról, függőségről és józanságról.

## Gyógyító kapcsolatok

Mindannyian társas lények vagyunk. Az emberiség hajnalától szükségünk van másokra a pusztta túléléshez, így aligha meglepő, hogy rendkívül érzékenyek



vagyunk a társas helyzetekre, és viselkedésünket nagyban befolyásolja a valahová tartozás szükséglete. Ez az igény különösen hangsúlyos szerepet kap a szenvedélybetegségből való felépülés folyamán. *Felépülési tőkének* nevezzük azon külső és belső erőforrások összességét, amelyekre támaszkodva valaki elkezd, majd fenntartja a felépülést. A józanodással járó javuló életminőség és a készségek, képességek növekedésének együttes tapasztalatáról beszélünk, mindennek pedig fontos részét képezik a pozitív társas kapcsolatok.

Ma már egyre több kutatás igazolja, hogy *a felépülési utakat kedvezően befolyásolják az elfogadó szociális kötelékek és a józan közösség életében való aktív részvétel*, legyen szó szabadidős tevékenységekről, önkéntes munkáról, anonim csoportokban való részvételről, csak hogy pár példát említsünk. Erősödik a valahová tartozás érzése, nő az életminőség és az élettel való elégedettség, és ezen pozitív hatások mellett a társas támogatással józanodók hosszabb absztinens időszakokról és kevesebb visszaesésről számolnak be (Bond, Kaskutas, Weisner, 2003; Moos, Moos, 2006; White, 2008, 2009). Kurrens megközelítések szerint a felépülés társas hatásai által közvetített változásként fogható fel, amelynek során az egyén identitását nagyban formálják a szermentes szociális kapcsolatok (Best et al, 2017; Bathish et al, 2017). Minél gyakrabban kerül valaki kapcsolatba a felépülést támogató szociális hálóval, annál könnyebben el tudja sajátítani a józan élet értékeit, és egyre erősebben tud azonosulni az önmagáról mint felépülőről alkotott képpel.

Tapasztalataink szerint a józanodás elején sok kliens vágyik arra, hogy a szerhasználat vagy viselkedési addikciók felfüggesztésével a dolgok visszatérjenek „a régi kerékvágásba”. Szeretnék visszakapni a régi állásukat, elfoglalni ugyanazt a helyet a családban, amit korábban töltöttek be, a megszokott módon megélni a mindennapokat – maradjon minden a régiben, csak immár alkohol, játék vagy egyéb nélkül. Íme néhány válasz a kérdésre, kinek mit jelent a felépülés:

*„A felépülés számomra a teljes absztinenciát jelenti.”*

*„Egészség, újra teljes lendülettel tudok foglalkozni a házam szépítésével, az autóim állapotjavításával, valamint a sporttal.”*

*„Gyógyszer és alkohol nélkül élni.”*

Ezzel szemben a régebb óta józan egyéneknél megfigyelhető, hogy nemcsak összetettebben, a mélyebb változás szükségességét felismerve gondolkodnak a felépülésről, hanem azt is felismerik, hogy annak megkerülhetetlen bástyái a bizalom, az embertársaik felé történő nyitás és a szeretet megélésének képessége. Ez a különbség a válaszokban is tetten érhető:

*„Számomra a felépülés a teljes élet reményét jelenti. A minőségi élet lehetőségét. (...) A szociális kapcsolatos újraépítésének a realitását. Bizalmat mások iránt.”*

*„Teljes absztinencia, minőségi élet, lelki béke, elfogadás és alázat, őszinteség magammal és másokkal. Egyedül nem megy!”*

*„Maga az élet. Közelebb kerülés Istenhez. A szeretet egyre gyakoribb megélése, ami azt hozza magával, hogy én is egyre több szeretetet kapok másoktól.”*

### **A közösségi addiktológia szemlélete<sup>[1]</sup>**

A szenvedélybetegség nem csupán az egyén és a hozzá tartozó közeli családtagok, barátok problémája, hanem az egész közösségre terhet ró. Éppen ezért a felépülés és a józan élet megkezdése, a társadalomba való visszailleszkedés is akkor lehet hatékony, ha a közösség szereplői együttműködve, egymással kiegészülve segítik a folyamatot. Jelen esetben a közösség fogalma olyan emberek csoportját takarja, akik saját elhatározásukból közös tevékenységekben vesznek részt közös célok és keretek mentén. Szendélybetegség esetén ez a cél a szermentesség elérésén túl a személyes fejlődés megélése, az örömteli, tartalmas élet és optimális életminőség elérése, amiben a felépülőt a szakemberek mellett tapasztalati szakértők, hozzátartozók és sorstársak egyaránt támogatnak.



Közös tér a Függőkertben

A közösségi addiktológia szemléletmódja humanisztikus alapokon nyugszik: a hiányosságok helyett *az erősségekre koncentrálunk*, ágenciát és felelősséget tulajdonítunk a kliensnek, tiszteletben tartva szabad döntéseit. Nem arra figyelünk, mi nincs, hanem arra, ami van. Nem oldjuk meg a felépülő helyett a problémákat, hanem a meglévő forrásaira és képességeire építünk, miközben a hiányzó készségket fejlesztjük. Nem kínálunk csodaszert és nem kényszerítünk univerzális megoldást senkire. A közösségi addiktológiai ellátás a kliens természetes környezetében nyújtott szolgáltatások összességét jelenti a kliens szükségleteihez, személyes céljaihoz és motiváltsági állapotához rugalmasan igazodva. Fontos, hogy az egyén nem egyetlen, intézményi hierarchián nyugvó, merev rendszerben kénytelen végigjárni egy meghatározott ösvényt. Számos belépési pont létezik, a gondozás és a felépülés különböző terepeken kezdődhet meg – háziorvosnál, pszichiátriai gondozóban éppúgy, mint önsegítő csoportokon vagy egy alapítvány szolgáltatásain keresztül. Emiatt *igen lényeges a szociális, egészségügyi, önkormányzati és civil szféra szolgáltatásainak összehangolása és az egyes intézmények együttműködése.*

A kliens az ellátás közben a lehető legkisebb mértékben szakad ki szociális hálójából és a munkaerőpiacról, a társadalom teljes jogú tagja marad, ezáltal pedig nagyobb személyes szabadságot tud gyakorolni. Amint arra Bodrogi és Harangozó (2014) rámutat, a közösségi integráció és a természetes emberi kapcsolatok megtartottsága a korszerű gyógyító eljárások eredményeit is erőteljesen fokozza. Miután nem szeparáltan, a társadalom előtt elrejtve zajlik a felépülés, *a közösség tagjai is részesei a folyamatnak, saját élményekre tesznek*

szert, ami segíti a probléma megértését és így csökkenti az előítéleteket, árnyalja az addikciókról és szenvedélybetegekről alkotott képet – mindez a későbbiekben bátorítólag hathat más érintettekre, akik elfogadó közegben szívesebben kérnek segítséget.

## Közösségre találni

A függőség végtelenül magányos betegség. Addig szűkül a szenvedélybeteg világa, amíg a számára fontos emberek kiszorulnak belőle, sérülnek, akár helyrehozhatatlanul károsodnak a szociális szálak az életében. A józanságmunka megkezdése további veszteségekkel járhat, a függő ugyanis saját érdekében dönthet úgy, hogy tudatosan leépíti a józanságára károsan ható, azt veszélyeztető társas kapcsolatait. Kerüli az ivócimborákat, nem jár le a kocsmába, ahol korábban lelkesen támasztotta a pultot a többi törzsvendéggel, szakít a szerhasználó barátokkal.

Elkerülhetetlen kérdés tehát, hogy ki vagy mi kerül az elvesztett családtagok, barátok és ismerősök helyére, illetve *a felépülő hol találhat olyan pozitív, építő emberi kapcsolatokat*, amelyek támogatják józanságának megtartását. A következőkben a felépülést segítő közösségek formáit járom körül, kitérve az alulról és felülről szerveződő kezdeményezésekre, valamint az online közösségi terekben rejlő lehetőségekre.

## Alulról szerveződő közösségek



### Nem vagy egyedül! – Üzenőfal

Ma a felépülők világszerte számos közösségben találhatnak sorstársakat, akikkel támogathatják egymást a józanságban. Alighanem a Magyarországon is kiterjedt hálózattal rendelkező *12 lépéses anonim csoportok* számítanak a legismertebb önsegítő közösségnek. Ezek az alkohol

és a szerencsejáték mellett számos egyéb függőség köré szerveződnek (pár példa: drogok, evés, társ, munka, szex és szerelem), ám közös bennük, hogy az

érintettek sorstársi közösségben támogatják egymást a felépülésben, az absztinencia elérésében és fenntartásában. Tapasztalataikat meghatározott keretek között zajló gyűléseken osztják meg egymással, és a csatlakozás egyetlen feltétele a problémás szerhasználat, viselkedéssel való felhagyás vágya – ez az a mag, amely köré a közösség tagjai szerveződnek. A felépülésben 12 lépésre támaszkodnak, a folyamatban komoly szerepet szánva a spiritualitásnak és a valamilyen felsőbb erőben való hitnek. Az anonim csoportok minden egyéb szervezettől és intézménytől függetlenül, önfenntartó módon működnek, és törekednek autonómiájuk fenntartására, így például nem fogadnak el külső anyagi hozzájárulást, ehelyett a tagok hozzájárulásából finanszírozzák költségeiket (terembérlet, kávé, irodalmak nyomtatása, stb.). Működésük emellett a gyűléseket látogató felépülők munkájára épül, akik különböző szolgálatokat vállalva támogatják a csoportokat, például a külföldi anonim közösségek irodalmát fordítják vagy ők felelnek a gyűlésnek otthont adó helyiség nyitásáért és zárásáért.

Magyarországon az anonim csoportok mellett a több évtizedes múltra visszatekintő *Alkoholizmus Elleni Klubok*, valamint az egyházi alapítású önszorgató közösségek (*Magyar Kékkereszt Egyesület*, *Katolikus Alkoholistamentő Szolgálat*) kínálnak sorstársi közösséget a józanodóknak. Közös bennük, hogy összejöveteleiken jellemzően segítő beszélgetésekkel és közösségi programokkal támogatják az alkoholbetegek rehabilitációját, sok esetben kapcsolatot tartva a területen aktív egyéb intézményekkel és szervezetekkel.

### **Online közösségek**

Bár a fent említett példák online térben szerveződnek, maguk a programok már a világhálón kívül, élőben valósulnak meg. Ezzel szemben léteznek olyan oldalak is, amelyek kifejezetten a virtuális közösségeknek kínálnak otthont, és felépülők készítik sorstársaik számára. Living Sober, Soberocity, Sober Mommies, Talking Sober, Soberistas – mindez csupán néhány példa az interneten fellelhető, döntően angol nyelvű felhozatalból. A józanságot támogató honlapok saját tartalmakat – cikkeket és személyes történeteket – kínálnak, és a tagok regisztrációhoz kötött, saját belső szabályrendszer által biztonságossá tett fórumokon cserélhetik ki tapasztalataikat vagy kérhetnek egymástól tanácsot.

Mivel a honlapok létrehozása és üzemeltetése bizonyos költségekkel jár, az online közösségek tagjai a különböző anonim csoportokhoz hasonlóan adományokból vagy előfizetésekből finanszírozza fenntartásukat.

Külön említést érdemelnek a szociális médiában életre hívott felépülési közösségek. Magyarországon is jellemző, hogy a Facebookon zárt mikrocsoportokat alapítanak felépülők. Tapasztalataink szerint ezek sok esetben az ellátórendszer intézményeiben megismert közösségek virtuális kivetülései, azaz az osztályos terápiával végzett kliensek hozzák őket létre. A zárt kiscsoportok *biztonságos, bizalmi közegben* teszik lehetővé az intim megosztásokat, emellett pedig az egyes tagok bejegyzései árulkodnak arról is, ki hol tart a józanságmunkában. Mindez másoknak is tanulságos lehet, hiszen a többiek megnyilvánulásai alapján – akár az absztinencia terén elért fontos mérföldkőről, akár elakadásról vagy visszaesésről szólnak – az egyénnek lehetősége nyílik reflektálni saját felépülési útjára is. *Egyszerre szolgálnak a motiváció, a tapasztalatcsere, a segítségkérés és -nyújtás felületeiként*, ezáltal pedig a felépülés fontos fórumai.

Hazánkban különösen sok potenciál rejlik az online térben épülő közösségekben. Magyarországon a 12 lépéses csoportokon túl kevés alulról szerveződő közösség működik, ezenfelül többségük jelenléte Budapestre, esetleg néhány megyeszékhelyre korlátozódik. A kisebb településeken élő felépülőknek sokkal nehezebb dolguk van, ha hasonló programokhoz, csoportokhoz szeretnének hozzáférni. Ráadásul a szenvedélybetegségeket sokkal több tabu és titok övezi vidéken, ami tovább nehezítheti a függőség – és a felépülés – felvállalását, és a sorstársak egymásra találását. A virtuális térben ugyanakkor még a kiesőbb helyeken élők is támogató közösségre lelhetnek, és így nem maradnak egyedül kérdéseikkel, kétségeikkel, elakadásaikkal és persze sikereikkel sem.

### **Felülről szerveződő közösségek**

Magyarországon is számos olyan alapítvány és szervezet működik, amelyek a szerhasználatból és viselkedési addikciókból felépülő egyének számára ajánlanak mikroközösségeket tevékenységükön keresztül. Ezek a most már több évtizedes múlttal rendelkező szereplők különböző segítő csoportokkal



(rajz, önismereti, színházterápiás, stb. csoportok) és szabadidős programokkal (társasjáték, filmklub, sport, főzés, stb.) várják az érdeklődőket. A szervezést, a helyszínt, az esetleges szükséges eszközöket a szervezet biztosítja, a keretek betartásáért pedig az ott dolgozó sajátélményű segítők és pszichológus, pszichiáter, addiktológiai konzultáns, stb. szakemberek felelnek. Arról, hogy milyen gyakorlatok segíthetik a közösségépítést egy kórház addiktológiai osztályán, saját tapasztalataink alapján a következő alfejezetben számolok be.

Előtte azonban érdemes röviden visszatérni az online közösségek és virtuális terek témájára, ezúttal a terápiás intervenciókat nyújtó szervezetek és intézmények oldaláról közelítve. A közösségi média rendkívül erőteljes eszköz lehet az addiktológiáról, az addikcióról és persze magáról a felépülésről folytatott párbeszéd alakításában. Nagy tömeg elérésére és megszólítására alkalmas, és a megfelelő eszközöket használva a véleményformálás hatékony terepeként funkcionálhat – ez különösen fontos egy olyan érzékeny, komplex téma esetében, amely napjainkra sem tudta teljesen levetkőzni tabujellegét.

A digitalizáció és az új kommunikációs csatornák világában ma már elengedhetetlen, hogy egy egészségügyi intézmény vagy szervezet aktív közösségi média jelenléttel rendelkezzen. Mind az addiktológia (*Nyíró Gyula Kórház – OPAI, Addiktológiai osztály*), mind a *Minnesota-részleg* (*Nyíró Gy. Kórház Szerencsejáték és Alkoholderápiás Részlege – Minnesota*) saját Facebook oldalt működtet, amelyek több funkcióval bírnak. Ezek a következők:

- virtuális közösség befogadása,
- aktuális információk megosztása az osztály működéséről,
- események, programok meghirdetése,
- edukatív, tájékoztató és felvilágosító tartalmak (például cikkek, könyvajánlók) publikálása függőség, felépülés, mentális egészség témakörökben,
- bepillantás az osztályon zajló munka „kulisszatitkaiba”.

Bár az intézményekhez, szervezetekhez tartozó Facebook oldalak esetében szakemberek gondoskodnak a kipoztolt tartalmakról és az adminisztrátori feladatokról, alulról szerveződő társaikhoz hasonlóan alkalmasak arra, hogy virtuális közösséget kínáljanak egykori, jelenlegi és jövőbeli kliensek,

hozzátartozóik, valamint a szakemberek és a laikus érdeklődők számára. A honlapokra jellemző statikussággal szemben *a közösségi média a dialógus, a társas interakciók terepeként működik, ahol nem egyoldalú információáramlás zajlik*, hiszen a bejegyzésekre bárki reagálhat, kérdéseket tehet fel, beszámolhat saját tapasztalatairól vagy reflektálhat mások élményeire. Közösségi média jelenlétünk *a tájékoztatás funkciójával* is kiegészül. Facebook oldalunkon a látogatók naprakész, friss információkat kaphatnak az osztályon zajló munkával kapcsolatosan. Az aktualitások, hírek és események így gyorsan és egyszerűen eljutnak az érdeklődőkhöz, legyen szó könyvbemutatóról, jótékonysági főzésről vagy a Minnesota részleg nyári leállásának időtartamáról. A praktikus információk átadásán túl fontosnak tartjuk azt is, hogy oldalunk követőivel függőséggel, illetve felépüléssel kapcsolatos cikkeket és írásos anyagokat osszunk meg, és felhívjuk a figyelmet a médiában megjelenő riportokra, elemzésekre, interjúkra. Az ilyen jellegű tartalmak mellett, hogy hasznos ismereteket közvetítenek a józanodó vagy józanodni vágyó kliensek és hozzátartozóik felé, *edukatív mivoltukon túl motivációs mankóként* vagy emlékeztetőként szolgálhatnak olvasóink számára, és alkalmasak arra, hogy párbeszédet indítsanak. A Facebookon oldalunkon saját működésünkről is posztolunk időről időre tartalmakat. Beszámolunk kollégáink médiaszerepléseiről, tudósítunk eseményeinkről vagy az osztályon belül zajló változásokról, például felújítási munkálatokról. Komoly hozzáadott értéket képviselnek ebben a folyamatban a *fényképek*, amelyek a vizualitás erejével hozzák közelebb a laikus olvasókhoz az addiktológia sokak számára rejtélyes, ismeretlen, és gyakran ijesztő világát. A közösségi média tehát olyan platform, amely okosan használva láthatóvá teszi a külvilág számára a felépülés egyik színterét, és így csökkentheti a félelmeket, korrigálhatja a tévhiteket, megtöri a téma tabujellegét – emberibbé teszi a szenvedélybetegséget.

### **Közösség az osztályon: gyakorlataink**

Mára számos hagyomány alakult ki osztályunkon, amelyektől igazán „közösségivé” válik nálunk a felépülés. Hiba lenne azt feltételezni, hogy a közösség véget ér az addiktológia kijáratánál. Nem csupán a felépülésüket az osztályon megkezdők között létrejövő sorstársi kötelékekről van szó, hanem benne vagyunk mi is stábtagnaként, mint ahogy a más intézményekben dolgozó

kollégák, a hozzátartozók, a felépülők környezetének tagjai is részesei. Nem különálló szigetek vagyunk, inkább *számos kapcsolódási ponttal rendelkező hálót alkotunk*, és a közösségi működésmód elképzelhetetlen számunkra az összes szereplő irányában tanúsított elfogadás és nyitottság nélkül: a „házunkba” beengedünk másokat és mi magunk is kilépünk időnként az ajtón, kiállunk a külvilág elé. A következőkben ezeket a gyakorlatokat és kezdeményezéseket ismertetem.

### *1. Megmutatjuk magunkat: Jótékonyági főzések és fesztiváljelenlét*



Közös Lábos a Szimpla Kertben

A Szimpla Kert Közös Lábos elnevezésű programjának köszönhetően minden vasárnap különböző alapítványok, szervezetek és intézmények képviselői főznek ebédet. A menü egy húsos és egy vegetáriánus fogásból áll, kiegészülve

a főzőstáb által készített, otthonról hozott házi süteményekkel. Az ajánlott árakat a szervezet határozza meg, emellett pedig a kihelyezett táblákon arról is tájékoztatják az ebédelőket, milyen jótékony célt támogatnak az egytálétel árával, milyen célokra használja fel az intézmény a főzés bevételeit. Addiktológiánk dolgozói már öt alkalommal főzhettek a Szimpla Piacon, a bevételekből az épületünk fizikai körülményeinek javítását, illetve a karácsonyi ünnepség utáni vacsora hozzávalóit finanszírozva. Azon túlmenően, hogy *a bevételt osztályunk fejlesztésére tudjuk fordítani*, a Közös Láboson való részvétel önmagában is fontos helyet foglal el közösségi programjaink között. A főzés kiváló lehetőség arra, hogy megmutassuk magunkat és az osztályon zajló, felépülés-központú munkát. Az esemény időtartama alatt az udvar falait a tájékoztató poszterek és klienseink művészetterápiás foglalkozásokon készült alkotások díszítik, és a Szimpla Piacot látogató sokszínű látogatóközönség tagjai a jelenlévő stábtagoktól is kérdezhetnek. Ráadásul nem csak tőlük, hiszen számos felépülő is ki szokott látogatni a főzésre, akik hitelesen képviselik az örömteli józanságot. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a stáb

oldaláról az esemény felfogható egyfajta „*mini-csapatépítésként*” is, hiszen a kollégák az addiktológia falain kívül, új típusú feladatok megoldásán keresztül és lazább keretek között gyakorolhatják a csapatmunkát.

Osztályunkkal más helyszíneken is igyekszünk megjelenni, így most már visszatérő vendégnek számítunk Európa egyik legkedveltebb nyári fesztiválján is. A *Sziget Fesztivál*on nagy hagyománya van a civil szervezetek megjelenésének és bemutatkozásának, és a *Civil Sziget* elnevezésű helyszínre az utóbbi években osztályunk is „kitelepül” szakmai együttműködő partnereinkkel egyetemben. A fesztivál előtt velük egyeztetve alakítjuk ki a programelemeket, a terepen pedig közösen valósítjuk meg azokat, így az elmúlt években többek között mandalaszínezéssel, csempefestéssel, önismereti társasjátékkal és színház workshoppal vártuk a „Szigetlakókat”. A több százezer látogatót vonzó fesztiválon olyan nagy közönséget érünk el, amire máshol nem lenne esélyünk, és a laza keretek, illetve könnyed programok a jótekonysági főzésekhez hasonlóan alkalmasak arra, hogy közelebb hozzák a résztvevőkhöz a függőség és felépülés témáját, szemléltessék az osztályunkon zajló munkát és ezáltal a prevenció mellett destigmatizációs szerepet töltsenek be.

## *2. Nyitott kapuk: Önkéntesek az addiktológián és Nyíró Nyár*

Az intézményi együttműködések jelentőségét már érintettük a közösségi addiktológia kapcsán, és egy másik fejezet is tárgyalja a témát. Hozzánk is rendszeresen járnak az anonim csoportok képviselői, és a szakmán belül tevékenykedő alapítványok és szervezetek is gyakori vendégek az osztályon. Külön kitérnék azonban az önkéntesség intézményére, amely *jó példa a nyitottságra és a szakmán túli világ beengedésére*. Mielőtt hivatalosan alkalmazásba kerültem volna az osztályon, közel négy éven keresztül magam is önkéntesként dolgoztam az addiktológián: a Minnesota-részlegen visszaesési tünetekkel foglalkozó és kreatív csoportokon kapcsolódtam be a terápiás munkába, emellett szervezési, kommunikációs és tudományos feladatokban is részt vettem, ha a szükség úgy hozta. Az önkéntesség számomra azt jelenti, hogy *kapcsolódni tudok egy közösséghez, és olyan erőforrás birtokában vagyok, amellyel hozzá tudok járulni annak építéséhez, ugyanakkor magam is gazdagodok és növekedek ezáltal*. Szerencsére sokan gondolkodnak hasonlóan,

és az osztályon jelenleg is több csoport fut önkéntesek vezetésével, ilyen például a jóga, az autogén tréning és a zenecsoporthoz. Fontos megemlíteni, hogy volt kliensek is vezetnek nálunk foglalkozásokat: esetükben az önkéntesség motivációja lehet, hogy *munkájukkal viszonyozzák a közösségtől korábban kapott erőforrásokat*.



Graffiti az addiktológia hátsó kerítésfalán

Nemcsak külső helyszíneken jelenünk meg szívesen, hanem saját rendezvényeken is vendégül látjuk az érdeklődőket. Erre a legjobb példa a

2015-ös Nyíró

Nyár „házifestiválunk”. Az év júniusában meglehetősen nagy médiafigyelmet generált osztályunk

felhívása a Facebookon, amelyben az épület mögötti téglafal lefestéséhez kerestünk graffitiseket. Az osztály dolgozói korábban is kivették már a részüket kisebb felújítási munkálatokból – ezúttal a szakmai stáb graffitiművészeket és önkénteseket toborzott, és a klienseket is bevontuk a koncepcióalkotásba. Több ezer megosztás után közel hetven graffitiművész ajánlotta fel a segítségét, így a példaértékű összefogásból igazi sikersztori született, és a falat beborították a színes alkotások. A festés köré más rendezvényeket is szerveztünk – főzést, koncerteket és előadásokat -, így végül egy miniatűr házi fesztivált hoztunk létre az udvar megszépülésének apropóján. Ezt az örömet szerettük volna megosztani másokkal is, mint ahogy a felépülésben is rengeteg apró öröm és kincs rejlik, amelyek megélése még intenzívebbé válik közösségben. Sosem felejttem el az ismerősök első reakciót, miután elkezdtem bejárni az addiktológiára. „És nem félsz ott?” – hangzott el többször is. A Nyíró Nyárhoz hasonló intézményi nyitottság nemcsak választ kínál a kérdésre, hanem élőben vezeti rá a kérdezőt a felismerésre: nincs mitől félni.

### 3. Minnesota-születésnapok

Osztályunkon immár öt éve működik a Minnesota-modellt követő részleg, amely alkohol- és szerencsejáték-problémákkal küzdő klienseket fogad. Immár

hagyomány, hogy minden év tavaszán visszavárjuk a nyolchetes terápiás programban résztvevő klienseket és családtagjaikat, hogy a stábbal közösen ünnepeljék a részleg *születésnapját*. A találkozó formáját illetően a 12 lépéses csoportok gyűléseit követi, így a bemutatkozások, a meghatározások felolvasása vagy a békeima a születésnapokon is visszatérő elemnek számítanak. A megosztások témái jellemzően a megjelentek aktuális hogylétét és élethelyzetét, valamint felépülésük útjait fedik le azok vargabetűivel együtt. Sokan idéznek történeteket és anekdotákat a terápia idejéről, gyakoriak az összekacsintások az egykori terápiás sorstársakkal. A teremben *rengeteg különböző háttérű ember* ül, a hangulat mégis családi és nosztalgikus, hiszen a programban való részvétel, a közös felépülés és a józan élet értékei összekötik a jelenlévőket.



A résztvevők sokfélesége a felépülési utak egyéni jellemzőiben is megmutatkozik. Van, aki egyáltalán nem jár anonim gyűlésekre, más hetente többször is. Egyes résztvevők sokadik születésnapjuknál járnak és több száz napja nem fogyasztottak alkoholt, ugyanakkor a közösség megtartó erejét jól jelzi, hogy sokszor azok a volt kliensek is eljönnek, akik nem tudták tartani az absztinenciát és visszaestek. Emellett a Minnesota-születésnapokon a „végzett” kliensek mellett az aktuálisan zajló terápiás turnusok résztvevői is jelen vannak: számukra a hallott felépülés-történetek komoly motivációt adhatnak saját józanságmunkájukhoz. A felépülés kezdetén álló személyek és a visszaesők egyaránt sokat profitálhatnak társaik megosztásaiból, de általánosságban elmondható, hogy *minden résztvevő magával tud vinni valamit* – tanulságot, reményt, jó tanácsot és a valahová tartozás élményét. Színesebbé teszi a születésnapokat, hogy az érintettek hozzátartozói is el szoktak rájuk látogatni, hozzászólásaikkal gazdagítva az eseményt. Mind a szakembereknek, mind a szenvedélybeteg résztvevőknek új nézőpontokat kínálnak fel és perspektívájukkal hozzájárulnak a felépülésről alkotott kép árnyalásához.



*A stábtagok számára szintén nagy jelentőséggel bírnak az éves találkozók. Kiváló alkalmat jelentenek arra, hogy visszajelzést kapjunk a korábbi kliensek állapotáról, és a megjelentek sokszor a távolmaradókról is hoznak híreket, mivel a terápiáról való kikerülésük után tartják a kapcsolatot vagy összefutnak az anonim gyűléseken. Számos információhoz juthatunk a beszámolókból, és bár a jelenlévők nagy száma önmagában is árulkodó, fontosabbnak tartjuk, hogy milyen történeteket mesélnek, miképpen nyilvánulnak meg vagy hogyan prezentálják magukat. Az absztinens napok vagy éppen az esetleges visszaesések mellett információhoz jutunk az életminőséggel kapcsolatos változásokról is, például új párkapcsolatról, családtagokkal való kibékülésekről, új munkahelyről, tanulmányokról és hobbiról vagy az egészségi állapotról. Amellett, hogy az elhangzottak értékes visszacsatolásként szolgálnak a részlegen zajló szakmai munkát illetően, és ezáltal hozzájárulnak a terápia fejlesztéséhez, hasonlóképpen fontos a stáb számára a találkozók érzelmi töltete. A Minnesota-születésnapok szakmai dilemmákat válaszolhatnak meg, továbbá megerősítést és sikerélményt adnak a részleg dolgozóinak – ily módon nem mellesleg segítenek a kiégés megelőzésében is.*

#### *4. Függőkert projekt*



Függőkert

Nem mindig egyértelmű, hol találhat otthonra egy felépülést támogató közösség, holott egyértelműen *szükség van olyan józan terekre*, amelyek be tudják fogadni ezeket a csoportokat. Erre az igényre reflektálva vágtunk bele a *Függőkert* elnevezésű projektünkbe a 13. kerületi Szent László úton található egyszintes épületben, amelynek fenntartója a *Nyírő Gyula Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet*. A babiloni függőkert az ókor hét csodájának egyike volt, egy darabka virágokkal és gyümölcsökkel teli éden a mezopotámiai sivatagban, II. Nabú-kudurri-uszur király ajándéka hitvesének. Esetünkben a



Függőkert a felépülésben rejlő csodák és a józan étellel járó „kivirágzás” otthonaként funkcionál: kísérlet az Addiktológiai Osztály kiegészítésére egy *közösségi térrel*, ami egyszerre fogadja be az anonim közösségeket, a szakmai műhelyeket és a felépülőknek szánt programokat. Ennek legelső lépéseként 2017 óta több 12 lépéses anonim közösségnek biztosítottunk időt és teret gyűléseik megtartására (Anonim Alkoholisták, Anonim Túlevők, Anonim Szerencsejátékosok, Anonim Érzelemfüggők). Fontos volt, hogy a velük való együttműködés során tekintettel legyünk hagyományaikra, például a csoportok önnfentartó mivoltára. Ennek jegyében *terembérleti díjat fizetnek a csoportok, amelyet aztán a tér fejlesztésébe forgatunk vissza*, például új bútorok, eszközök vásárlására.

Arról, hogy a jelenlévő közösségek mennyire otthon érzik magukat a Függőkertben, sokat elárul a térhasználatuk. Hoztak órát és függönyt, a falakat 12 lépéses tartalmakkal borították be, bevezették a szelektív hulladékgyűjtést és kiveszik a részüket a takarításból vagy akár kisebb szerelési munkákból. A közösségi ház működésének első hat hónapjában az anonim gyűlések mellett több szakmai program helyszíne is volt, a jövőben pedig további műhelyeket és képzéseket szeretnénk megvalósítani az addiktológiai ellátásban dolgozók számára, segítve a szakmai közösség erősítését. Legalább ilyen fontosnak tartjuk, hogy a Függőkert egy felépülő által használható józan, biztonságos környezet legyen, ahol megvalósulhatnak az önsegítés jegyében alulról szerveződő programok és szabadidős tevékenységek.

## **Zárszó**

A közösség a szenvedélybetegségből való felépülés megkerülhetetlen eleme. A sorstársi közösség életében való aktív részvétel kedvezően befolyásolja a felépülést, hiszen a tagok segítik egymást a józan élet értékeinek elsajátításában, inspirálják és támogatják egymást a felépülés nehezebb pontjain, eközben pedig egyre erősebben tudnak azonosulni a felépülő identitással. A közösség tartópillére a szerhasználat abbahagyásának közös vágya, valamint a tartalmas, józan mindennapok megélése, amely célok a tagok saját elhatározásából fakadnak.

Ideális esetben a sorstársi közösség mellett a függőt a felépülésben a tágabb értelemben vett közösség is támogatja, ideértve a hozzátartozókat, barátokat, szakembereket és tapasztalati szakértőket. Miután ez a folyamat nyílt, és nem a társadalom elől elrejtve zajlik, csökkennek az előítéletek és lehetővé válik egy olyan elfogadó közeg közös létrehozása, amelyben az érintettek szívesebben kérnek segítséget, a közösség tagjai pedig megértéssel fordulnak feléjük.

---

*Az írás a Petke Zsolt és Tremkó Mariann (szerk.): Felépülés a függőségből: szerencsejáték és szerhasználat (Medicina Könyvkiadó Zrt, 2018) c. könyv vonatkozó fejezetének átdolgozott verziója. Köszönjük a kiadó hozzájárulását.*

---

### **Felhasznált irodalom**

Bathish, R., Best, D., Savic, M., Beckwith, M., Mackenzie, J., Lubman, D. I. (2017). "Is it me or should my friends take the credit?" The role of social networks and social identity in recovery from addiction. *Journal of Applied Social Psychology*, 47(1), 35-46.

Best, D., Irving, J., Collinson, B., Andersson, C., Edwards, M. (2017). Recovery Networks and Community Connections: Identifying Connection Needs and Community Linkage Opportunities in Early Recovery Populations. *Alcoholism Treatment Quarterly*, 35(1), 2-15.

Bodrogi A., Harangozó J., Bulyáki T., Falloon, I.R.H. (2014). A közösségi addiktológia kézikönyve, Ébredések Alapítvány, Budapest.

Bond, J., Kaskutas, L.A., Weisner, C. (2003) The persistent influence of social networks and Alcoholics Anonymous on abstinence. *Journal of Studies on Alcohol*, 64, 579-588.

Moos, B. S., Moos, R. H. (2003). Treated and untreated individuals with alcohol use disorders: Rates and predictors of remission and relapse. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 6, 513-526.

White, W. (2009). The mobilization of community resources to support long-term addiction recovery. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 36, 146-58.

White, W., Cloud, W. (2008). Recovery Capital: A primer for addiction professionals. *Counselor*, 9(5), 22-27.

[1] A közösségi addiktológia szemléletének és gyakorlatának összefoglalása folyamán Bodrogi Andrea, Harangozó Judit, Bulyáki Tünde és Ian R. H. Fallon kiváló könyvére (A közösségi addiktológia kézikönyve) támaszkodtam.

# Mindenkinek való a szabadság... Erős Máté, a Wesley Általános Iskola igazgatója

---

A hét embere a Civil Rádióban: Erős Máté. Akik kérdeznek: Tóth Mónika és Sárík Eszter

**Szerző:** [Civil Rádió, Tóth Mónika, Sárík Eszter](#)

*(A hanganyag alapján a szöveget lejegyezte és szerkesztette Farkas Gabriella.)*

TM: Hogyan lett a Wesley Általános Iskola igazgatója, mik azok a kanyarok, amik után az ember elkötelezett pedagógussá, igazgatóvá válik egy ilyen iskolában?

EM: Ez egy egyházi intézmény; kicsit szitokszónak hangzik ma Magyarországon a szabadelvűség, de nekünk egy nagyon szabadelvű, nagyon nyitott, egy igazi nyitott társadalom elveit követő egyház a fenntartónk. Ez az jelenti, hogy fantasztikus szabadsággal tudunk itt dolgozni, ez nagyon fontos.



John Wesley (Forrás: Wikipédia)

Magamról annyit, hogy filozófiatörténész a végzettségem, és a Wesley János főiskolán tanítok egyébként filozófiatörténetet, etikatörténetet, de olyan izgalmasnak tűnt ez a vállalkozás, hogy egy olyan iskolát, amit az önkormányzattól nem nagyon akartak átvenni, illetve problémák voltak az átvétel körül, amikor a köznevelésben óriási változások voltak, egy olyan iskolát kell vezetni, amiért nem nagyon jelentkezett

senki. Rendkívül izgalmas szakmai kihívásnak tűnt ez az iskola, ahol néhány évvel ezelőtt még a rendőrség is rendszeresen kint állomásozott. Most is van egy ilyen esetünk, és itt valóban gyakori az a helyzet, hogy valakivel ténylegesen probléma van, és mi elkezdünk foglalkozni vele. Nem mindig vagyunk sikeresek, de tele vagyunk munkakedvvel.

TM: Ahhoz a nyitottsághoz, amivel dolgoznak, mennyire kellett az a nagyon színes életpálya, amit maga mögött tudhat? Saját szavaival élve, talán csak manchester-i dokkmunkás nem volt.

EM: Ha már így felhozta, nagyon fontos alapelvünk, hogy igaz, hogy a manchester-i dokkmunkásnak nincs a birtokában fantasztikus szókincs, de az angol nyelv teljes szintaxisát képes elsajátítani, tehát a legnehezebb dolgot képes megcsinálni. Ez a mi pedagógiai alapelvünk is: minden ember képes a legbonyolultabb szellemi műveletek elvégzésére, csak hogy ezekből hogyan lesznek készségek, ott vannak a nagy problémák.

TM: Azt mondja, hogy ott vannak az igazán nagy problémák, vagy ott vannak az igazán nagy kihívások?

EM: Az izgalmas kihívás általában egy vicces eufémizmus – ha folyamatosan lepattanunk egy problémáról, azt szoktuk így nevezni. Nekünk nagyon sok nehézségünk van. Megpróbálunk nagyon nyitottan közelíteni ehhez a feladathoz; halmozottan hátrányos helyzetű, nagyon sok problémával küszködő gyerekekkel foglalkozunk, és az a nyitottság, amivel mi közelítünk, lehet, hogy inkább egy alternatív iskolának lenne jó, nem feltétlenül ennek a helyzetnek. Folyamatosan azzal szembesülünk, hogy kísérleteznünk kell, és hogy ha valami az alapelveink szerint nem működik, akkor azt el kell engednünk. Mi is folyamatosan rá vagyunk kényszerítve arra, hogy változzunk. Ezért igazán izgalmas feladat ez. A jazz-ben van csak olyan, hogy abszolút a színpadon dőlnek el a dolgok; az iskola és a pedagógia a tervezésről szól. Mi is precízen tervezünk, de ha valamiről kiderül, hogy nem működik, akkor nem lehet végigcsinálni az évet azzal a megoldással.

TM: Lehet tanulni azt a nyitottságot, a jó értelemben vett spontaneitást, amivel Önök dolgoznak?

EM: Azt gondolom, hogy *a nyitottságnak és a szabadság szeretetének, mondhatni, félelmetes következményei vannak.* Például, a gyerekeim ellentmondhatnak nekem, ezért sokkal nehezebb velük, mintha autoriter módon nevelném őket. Megmondom őszintén, néha irigykedve nézem a szomszédom gyerekeit, akiket autoriter módon nevelnek. Olyan szépen

viselkednek. Ez a nyitottság szakmailag és mindenben nagyon nehéz. Például, egy csoportnak, team-nek, aki együtt dolgozik, bizonytalannak tűnhet ha az, aki az intézmény vezetésével van megbízva, lehetséges alternatívák között válogat. Nem azt mondja, hogy ez van, hanem azt mondja, hogy ez is van, meg az is van, és nem tudja azt mondani, hogy egyik vagy másik jobb.

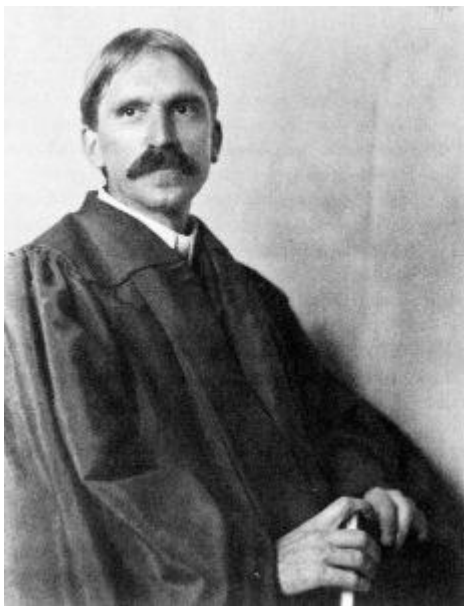
Hogy tanultam –e a nyitottságot, az nagyon nehéz kérdés. Emlékszem egy fordulóra, ami nagyon megváltoztatott. Egyetemista koromban egy walesi vendégelőadóval találkoztam, aki ezt a szabad szellemiséget képviselte, és óriási hatással volt rám. De mondhatnék több embert is, a filozófia szakon nagyon sok fantasztikus emberrel lehetett találkozni. Egész egyszerűen *annyira vonzó az emberi szabadság tisztelete számomra, hogy nem nagyon tudok mást elképzelni*. Nem tartom kötelező érvényűnek mindenki számára, de önmagam számára mindenképpen.

TM: Ezzel esetleg kimondhatjuk azt, hogy nem való mindenkinek a szabadság?

EM: Van egy nagyon híres szlovén filozófus, *Zizeknek* hívják. Ő azt mondja, hogy vissza kell térnünk a bürokratikus szocializmus korába, ahol az állampolgároknak nem engedik meg a mindennapi döntéseket, hanem a nagyon okos állam dönt helyettük.

TM: De Zizek nem azt mondja, hogy mindig és örökre, hanem hogy talán, ciklikusan, időről időre.

EM: Igen. Én ettől a lehető legtávolabb fogalmaznám meg az én álláspontomat. Én azt gondolom, hogy *mindenkinek való a szabadság, de segítség kell, és óriási nehézségekkel kell megküzdeni*. Mostanában egyébként úgy néz ki, hogy a szabadságból visszarendeződik néhány ország. Nagyon mély és nagyon komoly demokratikus hagyományokkal rendelkező országokban is előfordulnak olyan jelenségek, amik azt mutatják, hogy mintha nem nőtt volna fel az emberiség ahhoz, hogy egy magasabb szabadságfokozatba lépjen.



John Dewey (Forrás: Wikipédia)

Én nem mondanék olyat, hogy nem való mindenkinek, azt gondolom, hogy az oktatásnak van óriási szerepe, amit egyébként Dewey, a pragmatizmus egyik ősatya, a demokratikus iskola úttörője is fontosnak talált.

TM: Máris megérkeztünk egy többezer éves kérdéshez: a szabadság vagy a félelemből fakadó rendigény az erősebb?

EM: Ez is egy nagyon fontos kérdés. Én még nem hallottam olyat, hogy a jogállam és a szabadság alapelveit Magyarországon valaki nyilvánosan a sajtóban *expressis verbis* tagadta volna. Ez a szemlélet viszont nagyon ritkán jelenik meg az oktatási stratégiáinkban – ez a legnagyobb baj. Arra gondolok, például, hogy egy pedagógia szakon lelkesen előad valaki arról, hogy a frontális oktatáson réges-régen túljutott a pedagógia, de mindezt frontálisan teszi. Mind az alapelvek tekintetében demokratikussá kell válnunk, mind pedig a tantervek és tananyag választásában is meg kell, hogy jelenjen az az alapelv, hogy demokratikusak vagyunk.

Szerintem pont a szabadsággal együtt lehet rendet csinálni. Mondok egy nagyon gyakorlati példát. Ebben az iskolában a gyerekek akkor fogadják el a szabályokat, ha bevonjuk őket a szabályok elkészítésébe. Ez nagyon fontos dolog, és rengeteg munka kell hozzá. Ez az jelenti, hogy fel kell építenünk egy diákönkormányzatot, pénzt kell rendelkezésre bocsátani. Nekem alapelvem, hogy a demokratizmusnál éreznie kell az embernek, hogy nyert ügye van. Tehát ha valaki demokratikus országban él, de nem érzi nyertesnek magát azért, mert ebben benne van, akkor nem ér az egész egy fabatkát sem. A diákönkormányzatnak a beérkező adományokból pénzt ajánlottunk fel, hogy elkölthessék, hogy érezzék a gyerekek, hogy a szabadságnak van egy édes íze. Van döntési szabadságuk, valódi dolgokat vásárolhatnak. A szabadságban a rend és az ésszerűség, a racionalitás mindenképpen benne van.





A [Székely József Református Általános Iskola](#) diákönkormányzatának logója

TM: Hogyan tud az ember a leghumánusabban és a legszakmaibban dönteni nehéz sorsú,

periférián élő családok gyermekeinek problémái esetén? Azt hiszem, kulcsfontosságú a tanítói hitelesség, melynek mélyén talán az emberi hitelesség rejlik. Hogyan lehet nyitottnak maradni a hitelesség kérdésében?

EM: Nagyon nehéz erre válaszolni. Ezek a gyerekek ahhoz vannak hozzászokva, hogy egyáltalán nem számítanak senkinek. Tudok mondani néhány olyan esetet, amikor a szülő részéről kapnak egy olyan támogatást, ami miatt legalább a bizalom, a kapcsolat ismerete megvan, de a mi intézményünkben nem működnek a klasszikus értelemben a pedagógiai szakmára vonatkozó képességek, készségek, skillek, amire a pedagógust megtanították a felsőoktatásban. Igazából karakterre van szükség, ez a legfontosabb. A karakter is egy filozófiai kifejezés, a latinban egyébként az etikának a tükörfordítása. Olyan jellemre van szükség, hogy ha az ember mond valamit, akkor a gyerekek elfogadják, hogy az úgy van. Ehhez egy elképesztő határozottságra, másrészt óriási elfogadásra van szükség. És ez az, amire szerintem ösztönösen ráérezhetnek a gyerekek, hogy megvan –e ez a szeretet-viszony, elfogadás-viszony az irányukba. De ez még csak a belépő szint.



Fotó: [Lauren Lulu Taylor](#) on Unsplash

TM: A bizalom többpólusú dolog, én legalábbis azt tapasztalom, hogy nehéz sorsú emberek az első percekben már, szinte egy ember-állati ösztön alapján leveszik egymásról, hogy hova tudják sorolni a másikkal való kapcsolatot, de közben van egy hosszú távú, építkező viszony, amiben, például olyan összetevők vannak, hogy mennyiben lehet számítani rá nehéz helyzetben,

vagy mennyire hiteles amit mond. A kettő dinamikáját lehet tudatosan építeni?

EM: Igen, ezt sokszor láttuk szociális területen. Valaki, például, hatalmas engedményeket tesz egy diákkal szemben; megígérte neki a diák A, B és C dolgot, amik közül egyiket sem teljesítette, miközben a vele szemben álló személynek minden szaváról számot kell adnia. A szociális szférában elképesztő elvárásokkal közelednek hozzánk azok, akikkel foglalkozunk. Ezt a lehető legnagyobb türelemmel kell fogadnunk.

TM: Kimondható, hogy az elképesztő elvárások gyökere egy nagyon emberi igény, amit úgy hívunk, hogy „Segíts!”?

EM: Ez egyértelmű, csak a segítségnek van egy komoly bizalmi faktora. Nem véletlen, hogy a zsidó teológiában az is *micve*, ha valaki elfogadja a segítséget, tehát megengedi, hogy vele valaki jót tegyen, engedi, hogy valaki jót csináljon. Sajnos a szociális szférában nagyon gyakran előfordul, hogy a haszonszerzés is benne van ebben a dologban – akkor ez egy tisztán pragmatikus viszony, nem pedig bizalmi. Ez az, amiért mondtam, hogy csak a belépő szint a szeretet és a bizalom. Nagyon furcsa keveréke kell, hogy legyen az elfogadásnak, a türelemnek, de az elképesztő szigorúságnak is. Ez nem feltétlenül verbálisan jelentkezik, hanem inkább a szabályok érvényesítésében.

TM: Amikor találkozik egy Ön számára ismeretlen emberrel, gyermekkel, mennyi ideig figyel, mennyi ideig ad neki passzív figyelmet, hogy megpróbálja kipuhatolni, hogy ki ő valójában?

EM: Ez azért nagyon izgalmas kérdés, mert azt a viszonyt, ami a két ember között kialakul, nagyon erősen befolyásolja, hogy mi hogyan viselkedünk az első körben. Teljesen más területről veszek egy példát. Politikatudományban mondják azt, hogy az eleinte nagyon szigorú politikusok, akik aztán később enyhültek, sokkal nagyobb elfogadottságra tarthatnak számot, mint a nagyon enyhén, nagyon megengedően kezdő és aztán nagyon szigorító politikusok. Ez így van egy intézményben is. Ha nagyon kedvesen, elfogadóan próbálunk valakivel a legelső pillanattól kezdve együtt dolgozni, akkor esetleg az a tévképzet alakul ki benne, hogy mi mindent megengedünk. Azt nagyon fontos megérteni, hogy attól, hogy mi teljesen elfogadunk valakit, még nem biztos, hogy ő ugyanazzal a szemantikai hálóval dolgozik, mint mi. Az ő szótárában bizonyos szavak, gesztusok mást jelentenek. Én akkor is lehetek nagyon szigorúnak vagy

rigorózusnak tűnő ember, ha belülről egyébként tudom, hogy ezt a gyermeket el fogom fogadni, hosszú távon tervezek vele. De ez szakmai érés, ez nem megy azonnal.

TM: Ez valójában egy következetesség.

EM: Így van. A következetesség nélkül nem működik a dolog. Én általában azért szoktam nagyon keveset kérni, mert azt nagyon könnyen meg lehet jegyezni. Mindig meg szoktam kérdezni, hogy megértette –e az illető, sokszor azt is megkérem, hogy ismételje el. Akkor elismétli, megbeszéljük. Ez egy rendkívül szimplifikáltnak tűnő dolog, de nagy jelentősége van, mert később vissza tudunk rá utalni, hogy emlékszel, ezt és ezt megbeszéltek, ezt vártam el. De szerintem, aki a szakmában van, mindenki hasonlóan csinálja ezt.

TM: Térjünk vissza egy pillanatra Erős Mátéra, az emberre. Használja –e ezeket a tapasztalatokat valamiképp saját maga építésére?

EM: Nekem nagyon fontos az, hogy folyamatosan tanulni kell. Ez így talán banálisán hangzik, inkább úgy mondom, hogy folyamatosan új utakat kell keresni, és mindig változni kell. Ez egy igen fontos szempont. Én azért élvezem az életemet ennyire, mert mindig megvan a lehetőség a változásra, és óriási élmény változni. Világnézetileg is lehet úgy változni, hogy annak ne legyen semmilyen negatív hozadéka. Viszont az is nagyon fontos, hogy az embernek a saját személyiségét ki kell dolgoznia, amikor ilyesmivel kezd el foglalkozni. Sokszor látom azt, hogy szociális szférában olyan emberek kezdenek dolgozni, akik fantasztikusak egyébként, és elképesztő szociális érzékük van, de önmagukat nem dolgozták ki, és nem bírják elviselni azokat az eseteket, amikkel én is nap mint nap szembesülök. *Kirkegaard* mondja azt, hogy minden ember egyéniségnek születik, mégis másolatként hal meg. Én azt mondom, hogy mindenkinek kötelessége az, hogy azt az egyediséget, amit megkapott a születése pillanatában, azt kidolgozza, saját magára ráérezzen, és önmagából egy karaktert kovácsoljon. Ezt senki nem tudja elvégezni helyettünk. Ez alapfeltétele ennek a munkának, enélkül nem megy.

Sárik Eszter: Van –e az iskolának bármi köze Wesley Jánoshoz? Azt sokan tudják, hogy Wesley János volt a metodista irányzat alapítója, s hogy a

metodizmus kvázi gúnynévként ragadt a metodistákra, merthogy módszertanásznak tekintették őket. Arra lennék kíváncsi, hogy a módszertan és a módszerek mennyire fontosak ebben az iskolában, hogyan viszonyul ehhez akár a névadó, illetve ha vannak más példaképeik, akkor ők.

EM: Azt tudni kell, hogy Wesley anglikánnak tartotta magát, úgy érezte, hogy anglikánként hunyt el, sose tartotta magát metodistának. Ezt a logót az egyháztörténet adta neki. A mi intézményünk rendkívül szabad légkörben tud működni, és ezért nagyon hálásak vagyunk a fenntartónak, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösségnek. Wesley hitelvei nagyon erősen az evangéliumi teológiához kötődnek, ami a mai teológiai leírás alapján elég fundamentalistának tetszene egy mostani olvasónak. Teológiaiilag mi már nem nagyon követjük Wesley dogmatikai alapvetéseit. Viszont ami izgalmas, hogy Wesley elképesztő újdonságokat hozott be, például, az alkoholbetegséggel kapcsolatos szociális munka vagy a nyomorultakkal végzett szociális munka terén. Ez a Wesley szellemiség viszont teljes mértékben jellemez minket.

SE: Wesley egyik pregnáns mondása, hogy „Parókiám az egész világ” – ez alapján azt gondolom, hogy Önöknek elég sok dolguk van, és a világban teszik ezt a dolgukat. Wesley-n kívül van más is, akire példaként tudnak tekinteni, s azt tudják mondani, hogy ő az, akinek a nyomában vagy akinek a módszereivel igyekszünk segíteni az embereknek?



Iványi Gábor (Készítette: SZERVÁC Attila; Forrás: Wikipédia)

EM: Az intézményünkben volt egy kis vita arról, hogy elhelyezzünk –e arcképeket a váróhelyiségben, és tekintve, hogy egyikünk sem szereti a személyi kultuszt, eleinte nem akartunk kitenni. De aztán úgy gondoltuk, hogy az iskola identitása tekintetében mégiscsak érdemes lenne. Nálunk most három pici kis arckép van kint, közülük kettő már nem él, egy még igen. Dewey, az amerikai pragmatikus filozófiai iskola irányzatának megalkotója, aki a demokratikus iskola vízióját először hozta be a pedagógiai diskurzusba. Iványi

Gábor képe is kint van, mert ő egy annyira egyedi teológiát képvisel ma Magyarországon, ami nekünk egy óriási élmény. Megmutatja azt, hogy lelkeszként lehet adekvát és humánus módon hozzászólni a polisz ügyeihez anélkül, hogy valaki politikai szerepet vállalna, tehát civil emberként. Ez egy óriási dolog. És természetesen rendkívül fontos az a hatalmas kiterjedésű szociális tevékenység, amit gyakorlatilag egyedül épített fel; egy nagyon kicsi kis gyülekezetből indult ki, és egy hatalmas intézményrendszert hozott létre. Ezt egy olyan elképesztően nagy teljesítménynek tartom, hogy ezért érdemes a gyerekeknek elmondani, hogy ő az alapítónk. Ő rendszeresen eljön egyébként az iskolánkba, tehát a gyerekek találkozhatnak is vele. A harmadik személy pedig Menachem Schneerson, aki a lubavics mozgalom utolsó rebbéje. Az ő képe azért van kint, mert nála a szakralitás, ami elvben egy nagyon elvont dolog, teljesen hétköznapi bölcsességekben tudott megnyilatkozni. Számunkra igen fontos, hogy nagyon bonyolult, nagyon komplex és nagyon mély igazságokat hogyan lehet az életben egyszerűen megvalósítani. Ebben Schneerson egy világítótorny.



Menachem Schneerson (Készítette: Mordecai baron; Forrás: Wikipédia)

SE: Tudna erre egy példát mondani?

EM: Egy Ukrajnában élő zsidó ember egy éven át spórol arra, hogy a feleségének a legszebb *etrogot* meg tudja vásárolni a következő Sátorok ünnepére, s amikor megy az úton, hogy a spórolt pénzen a nagyvárosban megvegye ezt a gyümölcsöt, meglát egy vízhordó embert, akinek meghalt a lova, s odaadja neki az összes pénzt. Tehát a szakralitásnál és a vallási ünnepnél is fontosabbnak tartja azt, hogy valakinek, aki nyomorúságban van, megszűnjön a nyomorúsága. Úgy hitték, hogy Isten is akkor nevet és akkor boldog az örökkévalóságban, ha az emberek egymást szeretik, és egymással jól tudnak tenni. Ez egy nagyon mély szakralitásnak egy nagyon egyszerű kifejeződése. De van egy másik történet is: a rabbi tanítványai vitatkoznak egymással, hogy mikor lehet tudni, hogy itt van a hajnal. A szilvafát meg tudják

különböztetni az almafától vagy egyéb verziók, s akkor a rabbi azt mondja, hogy akkor lehet tudni, hogy itt a hajnal, amikor az emberben meglátod a testvéredet.

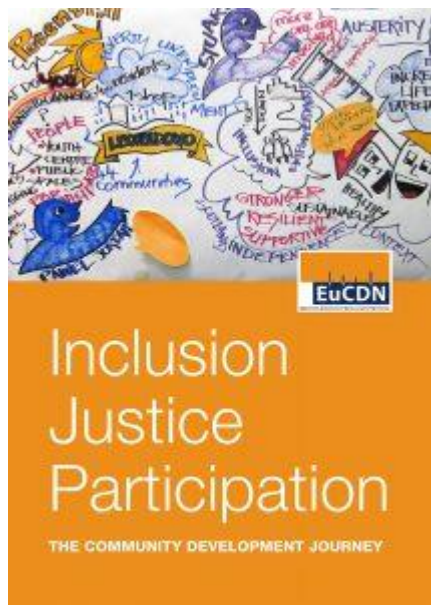
SE: Ha jól értem, ennek a három személynek az üzenete egyesül az iskola szellemiségében.

EM: Igen, azért nagyon furcsa, mert egy ateista, egy keresztény és egy zsidó ember van egymás mellé rakva. Mit keresnek ők egymás mellett? Ez valójában egy nagyon érdekes vitaindító is. Szeretjük, hogy ha valaki bejön ide hozzánk, látja a képeket, s elkezd gondolkodni. Látható, hogy *itt van egyfajta szellemi útkeresés*. De a szakralitás melletti mély elkötelezettség nélkül nagyon nehezen bíránk azt, amit csinálunk. A valódi, közvetlen gyakorlati példa nélkül, amit Iványi Gábortól láthatunk, anélkül sem tudnánk tenni, amit teszünk, Dewey pedig a tudományt képviseli ezen a területen. Attól, hogy a szakralitásra teljesen nyitottak vagyunk, a modern tudományt ugyanolyan fontosnak tartjuk: olvassuk a szakirodalmat, követjük az oktatáskutatás fordulatait.

# Befogadás, igazságosság, részvétel

Szerző: [Stuart Hashagen](#)

## A közösségfejlesztő utazás



Örömmre szolgál, hogy bemutathatom ezt az esettanulmány-gyűjteményt, amely az európai közösségfejlesztés lényegét adja vissza. Több mint 25 évnyi hálózatépítés és együttműködés eredményeképpen jött létre, amely az Egyesült Európai Társadalomfejlesztési Iroda (CEBSD), majd az Európai Községfejlesztő Hálózat (EuCDN) égisze alatt valósult meg.

A kötetben bemutatott példák a tömeges kilakoltatásokra és krízishelyzetekre adott válaszoktól – ezeket vizsgálja a csernobili katasztrófát követő tömeges áttelepítésekkel foglalkozó ukrainai esettanulmány – az Oslo-i szomszédságban folytatott, a fenntartható fejlődést helyben megvalósító hosszú távú fejlesztőmunkáig terjednek.

A kötetben szereplő további esettanulmányok olyan témákra fókuszálnak, mint:

- a szövetség- és hálózatépítés fontossága,
- a migráció hatása a bevándorlóakra, illetve azokra a szomszédságokra, ahol ők letelepednek; az ennek kezelésével kapcsolatos kérdések,
- hogyan tarthatóak tiszteletben, illetve mozgíthatóak elő az emberi jogok
- a közösségek és a kormányzat közötti együttműködés előnyei

Az esettanulmányok rávilágítanak, hogy a közösségfejlesztők hátrányos helyzetű csoportokkal dolgoznak együtt – köztük háztartási alkalmazottakkal, utazókkal és romákkal, hajléktalanokkal, munkanélküliekkel, valamint a lepusztuló szomszédságokban vagy településeken élőkkel.

Fontos különbséget tenni a maguk a közösségek által elért eredmények és a közösségi munkások, oktatók és mások szerepe között, akik gyakran fontos



szerepet játszanak az emberek közös érdekek vagy törekvések mentén történő mozgósításában, segítséget nyújtanak a helyzetek elemzésében és a cselekvési tervek megfogalmazásában, valamint gyakorlati, kollektív és személyes támogatást nyújtanak a változás folyamata során – ami kihívást jelent és igen megerőltető lehet. A közösségek által önállóan elért eredményeket sokszor nagyon helyesen megünneplik és nyilvánosságra hozzák, ugyanakkor a közösségi munkás háttérben végzett munkáját ritkábban ismerik el vagy értik meg. Az itt következő tanulmányokban mindkettőt szeretnénk megvizsgálni.

A jó közösségfejlesztés segíti az embereket abban, hogy felismerjék és fejlesszék képességeiket és a bennük rejlő potenciált, illetve megszervezzék magukat, hogy közös problémáikra és igényeikre reagáljanak. Olyan erős közösségek létrehozását ösztönzi, amelyek elősegítik a társadalmi igazságosságot és segítik a közösségi élet minőségének javítását. Lehetővé teszi továbbá a közösségek és az állami szervek fokozottabb együttműködését is.

A közösségfejlesztés az emberi jogokban, a társadalmi befogadásban, egyenlőségben és a sokféleség tiszteletében gyökerező alapvető értékeket és alapelveket vonultat fel; ugyanakkor fejlett készségekkel és tudásbázissal rendelkezik. Mint ilyen, a közösségfejlesztés végső soron a civil társadalom megerősítésének módszere, amely a közösségek cselekvését és perspektíváit helyezi előtérbe a társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi irányelvek kialakítása során.

Európa-szerte széles körben elfogadott, hogy az állampolgári, illetve közösségi részvétel a közszolgáltatások tervezésében és megvalósításában jó dolog; valamint, hogy a közösségek – különösen a hátrányos helyzetű és megpróbáltatásokkal szembenéző közösségek – támogatásra szorulnak, hogy ezekben a folyamatokban hatékonyan részt tudjanak venni.

Az összes esettanulmány azt mutatja, hogy a közösségfejlesztés:

- szembeszáll a szegénység és a kirekesztés következményeivel,
- kezeli az egészségügy, a jólét és hatalom területén jelentkező egyenlőtlenségeket és tesz a társadalmi és környezetvédelmi igazságosságért,

- a közösség tagjai által meghatározott prioritásokkal foglalkozik,
- olyan módszereket alkalmaz, amelyek bevonják és elkötelezik a közösség tagjait,
- olyan értékalapon működik, amely elősegíti a képessé tételt, az egyenlőséget, a társadalmi igazságosságot és az emberi jogok tiszteletben tartását,
- kollektív hangot ad az embereknek,
- támogatja a közösségi vezetést és kormányzást.
- A következő évtizedben Európának öt kulcsfontosságú, egymással összefüggő kihívással szemben kell határozottan fellépnie, és ezekkel kapcsolatban a közösségfejlesztésnek fontos mondandója van. Ezek a következők:
- először is az állandósult szegénység, társadalmi kirekesztés és növekvő egyenlőtlenség, valamint a befogadóbb társadalmak építésének szükségessége;
- másodszor, a migrációs válság valamint a bevándorlók és menekültek integrációjához és képessé tételéhez szükséges hatékony irányelvek és programok biztosítása;
- harmadszor, a rasszizmus és az idegengyűlölet növekedése, valamint annak szükségessége, hogy hatékonyabban biztosítsuk az emberek és csoportok egyenlőségét társadalmainkban, és felismerjük és ünnepeljük a másságot és sokszínűséget;
- negyedszer, a demokratikus deficit Európa szívében, ahol a különböző problémák által érintettek úgy érzik, nincsen beleszólásuk az őket érintő irányelvek és programok kialakításába; és
- ötödször, a környezeti válság, illetve a környezeti és társadalmi igazságosság összekapcsolásának szükségessége a fenntartható és igazságos jövő kialakításában.

Van egy hatodik kihívás is, mégpedig a közösségfejlesztés jövőjének biztosítása a képzésbe, fejlesztésbe és politikába való befektetés révén.

Történeteink azt mutatják, hogy a közösségfejlesztés komoly eredményekkel rendelkezik ezen kihívások mindegyikével kapcsolatban, és jó pozícióban van

ahhoz, hogy a jövőben ugyanezekre a kihívásokra reagáljon, feltéve, hogy ehhez adottak a szükséges erőforrások és támogatási rendszerek.

### **A szegénységről, kirekesztésről és egyenlőtlenségről:**

A megszorítások összetett hatással bírnak a leginkább rászoruló közösségekre: sokkal kevesebb pénz jut a családokhoz bérek és juttatások formájában; a szükséges közszolgáltatások pedig leépítésre kerülnek, mivel az önkormányzatoknak pénzt kell megtakarítaniuk és csökkenteniük kell a közösségeknek nyújtott pénzügyi és egyéb fejlesztési támogatásokat. A közösségfejlesztésben dolgozók jelentős szerepet játszanak az e fenyegetések és realitások legnegatívabb hatásainak enyhítését célzó kezdeményezések kialakításában.



Forrás: Pixabay

Az 1., 2. és 3. esettanulmányok a megszorításokra és a hanyatlásra adott különböző válaszokat mutatják be. A lengyel történet esetében láthatjuk, hogyan álltak össze helyi lakosok egy hanyatló, hátrányos helyzetű szomszédságban. A svéd történet a szegénység és nyomor leküzdésének a tanulás, a megelőzés és az államtól való függetlenség hangsúlyozásával történő megközelítését mutatja be, amely befolyásolta a kormányzat hozzáállását és csökkentette az állami szolgáltatásokra gyakorolt nyomást is. A skót Közösségi Jövők munkája is a lepusztult posztindusztriális területekre összpontosít, és a bizalom és a kapacitás építésére törekszik olyan közösségi terveket hozva létre, amelyek új beruházásokat vonzottak.

### **A bevándorlók és a menekültek integrációjáról és képessé tételéről:**

Sok közösség igen változatos képet mutat, különböző népességbeli csoportokkal, amelyek néha konfliktusban állnak egymással. Azok a közösségek, ahol erős a lakosság fluktuációja, gyakran gyenge infrastruktúrával, illetve érdekérvényesítő képességgel rendelkeznek, és ezért kedvezőtlen életkörülményeket biztosítanak tagjaik számára. A közösségi hálózatok

kiépítése, a különböző kultúrák ünneplése, a kirekesztett emberek és csoportok aktív bevonása mind a helyi szintű közösségfejlesztő munka fontos elemei.

A bevándorlók és menekültek általában olyan lakókörnyezetben találnak lakhatást, kapcsolatokat és támogatást, amelyek hagyományosan leszállópályaként működnek az olcsó lakások és a meglévő hálózatok miatt. Mind a bejövő közösség, mind a befogadó közösség érdeke, hogy ezeket az átmeneteket amennyire csak lehet, pozitívvá tegye, és a közösségfejlesztés fontos szerepet játszhat ennek előmozdításában.

A 4., 5. és 6. esettanulmányok különböző módszereket mutatnak be, amelyekkel a bevándorlók képessé válhatnak leküzdeni az elszigeteltséget és az előítéleteket, és kifejleszthetik saját módszereiket az új helyzetnek való megfelelésre. Antwerpenben marokkói bevándorlók fogtak össze, hogy javítsanak lakhatási helyzetükön, míg Skóciában romákat támogattak, hogy kapcsolatot alakítsanak ki és bizalmat építsenek ki más csoportokkal. Ukrajnában Novy Kohorod falu közösségalapú helyi irányítást és fejlesztést alakított ki – ide a csernobili katasztrófa által sújtott területekről telepítették át a lakosságot anélkül, hogy szükségleteiket szem előtt tartották volna.

### **A rasszizmusról és idegengyűlöletről:**

A 7., 8. és 9. esettanulmányok is azt szemléltetik, hogy kollektív fellépéssel lehetséges az emberi jogok érvényesítése és megerősítése, valamint az előítéletek leküzdése. Az írországi háztartási alkalmazottakat mindaddig elszigetelték és kizsákmányolták, amíg össze nem fogtak, hogy elismerést harcoljanak ki maguknak. Nyugat-Flandriában, a „Álommunka” projekt személyes történetekkel mutatja be, hogyan támogattak rendkívül kiszolgáltatott embereket – akik leküzdhetetlen akadályokkal küzdöttek a munkakeresés terén – abban, hogy szembehelyezkedjenek a munkáltatók előítéleteivel és a munkanélkülieket elítélő szélesebb közvéleménnyel. Ugyancsak Írországbán a Galway-i Utazók Mozgalmát hivatalosan és jogilag is elismerték etnikai kisebbségként, ami fontos eredmény.

## **A demokratikus deficitről:**

Ugyanakkor, ahogy a hatalom egyre inkább központ irányába sodródott, a kormányok láthatóan minden szinten egyre kevésbé támogatták, támogatják a közösségeket a tanulásban és fejlődésben. A lokálpatriotizmus, a részvételen alapuló költségvetés-tervezés és a közösségi elköteleződés iránti fokozott érdeklődés ellenére helyi szinten erőteljesebb és fenntarthatóbb demokratikus struktúrákra van szükség, ha azt szeretnénk, hogy a részvétel ösztönzése a demokrácia megújulásához és a közösségek nagyobb fokú képessé tételéhez vezessen. A közösségfejlesztés hatékony módszer a helyi kapcsolatok és a kompetencia építésének elindításához, hogy a lokálpatriotizmus mind a helyi közösségek, mind pedig kormányzataik javát szolgálja. Egy egészséges demokráciában formális és informális csoportok, hálózatok és szervezetek széles köre működik, amelyek összekapcsolják az embereket, lehetőséget biztosítanak és támogatást nyújtanak, változásokat hoznak, és hozzájárulnak a jó minőségű közösségi élethez. A közösségfejlesztés fontos része a civil társadalom építése, ápolása és fenntartása, különösen azokon a területeken, ahol gyenge a közösségi infrastruktúra.

A 10-es, 11-es és 12-es esettanulmányok különböző módszereket mutatnak be, amelyekkel a közösségi szervezetek és hálózatok nagyobb beleszólást tudnak elérni a politikába és a döntésekbe. A skót példa egymástól független projekteket mutat be, amelyek szövetséget hoztak létre, hogy a kormánnyal együttműködve alakítsák a közösségi egészségügyre vonatkozó döntéseket. Norvégiában a részvételen alapuló költségvetés-tervezés valódi beleszólást ad a helyi lakosoknak a helyi döntésekbe és prioritásokba, míg Romániában a Falusi Élet projekt olyan kompetens roma szervezeteket hozott létre, amelyek valóban képesek javítani a lakhatási feltételeken, illetve kivívni jogaik tiszteletben tartását.



## A környezeti és társadalmi igazságosságról

Forrás: Pixabay

Az elmúlt években olyan közösségi szervezetek jöttek létre, amelyek aktívan fejlesztik és nyújtják a szükséges közösségi szolgáltatásokat

és támogatást, különböző projekteket és tevékenységeket szerveznek, valamint képviselik a közösség szükségleteit és ügyeit. Az ilyen „horgony” szervezetek kampányokat folytathatnak a változásért, társadalmi és közösségi vállalkozásokat hozhatnak létre, és közszolgáltatókkal működhetnek együtt oly módon, amely a közösségük tagjait közvetlenül vonja be, illetve válik azok hasznára. A közösségfejlesztők egyik fontos feladata az ilyen szervezetek megjelenésének és munkájának támogatása, biztosítva ugyanakkor, hogy azok az egész közösség javára járjanak el, és felelősek legyenek az általuk végzett tevékenységért.

Kellően megalapozott tény, hogy a közegészségügy és a lakosság egészségi állapotának javítása viszonylatában a jó infrastruktúrával rendelkező közösségek kritikus szerepet játszanak az emberek jólétének és alkalmazkodóképességének biztosításában, megadva nekik azt az érzést, hogy életük fontos aspektusait irányíthatják, és hogy nem függenek megbízhatatlan vagy nem megfelelő közszolgáltatásoktól. Ez a „koherenciaérzet” fontos az emberek mentális és fizikai egészsége szempontjából, ezért a lakosság egészségi állapotának javítására és az egészségügyi egyenlőtlenségek kezelésére irányuló közelmúltbeli megközelítések ezen a hozzáálláson alapszanak.

A 13., 14. és 15. esettanulmányok különböző módokon illusztrálják, hogy a társadalmi és környezetvédelmi igazságosságra való összpontosítás miként hozhatja össze az embereket kreatív és élvezetes módon, amely szélesebb körű előnyökkel jár a közösségük számára. A norvégiai Trondheim példája azt mutatja be, hogy a lakosság és a fejlesztők közötti konfliktus miként vált a helyi demokrácia modelljévé, amely szilárd ökológiai és fenntarthatósági alapelveken nyugszik. Norvégiában ugyanakkor kiemelt fontosságot

tulajdonítanak a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos felnőttoktatásnak. Lehetséges, hogy első látásra a zöldségek nem tűnnek a legnyilvánvalóbb kiindulópontnak, de a belgiumi Zelik története megmutatja, hogy az egy dologra való összpontosítás sokkal szélesebb tevékenységi hálózathoz és fejlődéshez vezethet.



Az utolsó két – a 16. és 17. – esettanulmány a közösségfejlesztés távlati perspektíváit vizsgálja. A skót esettanulmány a pénzügyi támogatások megvágása miatti sebezhetőséget tárja fel egy nagy múlttal rendelkező szervezet esetének bemutatásával, amely magas színvonalú képzéseket és támogatást

nyújtott közösségi aktivistáknak. Az utolsó esettanulmány emlékeztet bennünket arra, hogy milyen befektetésre, erőforrásokra és támogatásra van szükség a közösség fejlődéséhez és növekedéséhez. Az EuCDN fő célja továbbra is a változás előmozdítása.

Az összes esettanulmány rávilágít a közösségfejlesztés fontos szerepére a kirekesztett vagy „hátrahagyott” emberek körülményeinek és lehetőségeinek javításában. Megmutatják a közszolgáltatásokban való állampolgári részvétel előnyeit a regeneráció, a fenntarthatóság és a társadalmi igazságosság területén. Segítenek a különböző csoportok közötti szolidaritás és megértés kialakításában, ezáltal járulva hozzá a biztonsághoz és a jóléthez. Bemutatják a közösségfejlesztés szerepét az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak elérésében. Megmutatják, hogy az együtt cselekvő emberek szembe tudnak helyezkedni a média által előszeretettel ábrázolt izolacionalista, populista és negatív nézetekkel. Ugyanakkor egy befogadásra és részvételre építő megközelítést vázolnak fel a társadalmi igazságosság eléréséhez Európában.

Az EuCDN által létrehozott Közös Európai Közösségfejlesztési Keretrendszer ismerteti a közösségfejlesztés alapvető célját, alapértékeit és a folyamatait, módszereit és eredményeit mind a közpolitika, mind pedig a közösségek



viszonylatában. A gyűjteményben szereplő esettanulmányok megmutatják, hogy a keretrendszer miként egészíti ki a gyakorlatot szerte Európában. A keretrendszer további tizenegy európai közösségfejlesztő példát tartalmaz.

*Fordította: Varga Tamás*

A tanulmánygyűjtemény írásai:

1. Tényleg lehetséges: a Włocławek-i Leopoldowo lakótelep – Lengyelország
2. Eksam – Svédország
3. Szénbányatelepek közösségeinek jövője – Skócia
4. Azonnali megoldás az antwerpeni lakhatási válságra – Belgium
5. Keresztutak és roma közösségekkel való munka – Skócia
6. Újjászületés. Egy Csernobil sújtotta vidéki közösség Ukrajnában – Ukrajna
7. Háztartási alkalmazottak akciócsoportja – Írország
8. Realitásokon nyugvó foglalkoztatás – Belgium
9. Galway vándorok mozgalma – Írország
10. Szolgáltatás és fejlesztés helyben – Skócia
11. Részvételi költségvetés Fredrikstadban – Norvégia
12. Saját közösségben otthon – Románia
13. Felnőttoktatás és bolygónk állapota – Norvégia
14. Sagene – Demokrácia mindenkinek – Norvégia
15. Zöldség Zellik-ből – Belgium
16. Egy munkaerőpiaci kezdeményezés felemelkedése és bukása – Skócia
17. Az európai közösségfejlesztés előtt álló kihívások

*A tanulmányokat a Parola későbbi számaiban lehetőségeink szerint igyekszünk közreadni. (A Szerk.)*

# Tényleg lehetséges: a Włocławek-i Leopoldowo lakótelep - Lengyelország

---

Szerző: [EuCDN](#)

## Cél – közösségi mobilizáció

Ez a tanulmány egy olyan folyamatot ismertet, amelynek célja a Włocławeki Leopoldowo lakótelep lakosainak mozgósítása a helyi közösség életkörülményeinek javítása érdekében.

A Włocławek-i MOPR Városi Családsegítő Központ helyi közösség-szervezőin keresztül 2009 óta végez hosszú távú és rendszerszintű munkát a helyi közösség aktivizálása érdekében. A tevékenységek célja az volt, hogy azonosítsák azokat a helyi vezetőket, akik viselkedésükkel és elkötelezettségükkel befolyásolnak másokat, és bevonják őket helyi közösségük legfontosabb problémáinak megoldásába. Emellett fontos cél volt az intézményi partnerek támogató hálózatának kiépítése és Leopoldowo képének megváltoztatása is.

## Leopoldowo elfelejtett közössége

Włocławek egy 113 000 lakosú város Lengyelországban. A környék magas munkanélküliséggel és szegénységgel küzd. Az elmúlt 10 évben a legnagyobb Włocławek-i gyárakat bezárták (pl. Nobiles, Ceramika Stołowa, Fajans, Celuloza és sok más kisebb üzem), és már a „Drumet”-et is bezárás fenyegeti. A munkanélküliség miatt a város lakói egyre inkább elszegényednek, növekszik a befizetetlen lakbérhátralékkal rendelkező családok száma, akiket ezután sokkal alacsonyabb színvonalú lakásokba lakoltatnak ki. Ily módon a városban számos olyan szomszédság jött létre, amelyet „a szegénység enklávéi”-ként jellemezhetnénk. Az így létrejött közösségek lakói a társadalmi kirekesztés kockázatának vannak kitéve. Az egyik ilyen enklávé a „Leopoldowo” lakótelep, amelyet fő utcája neve után legtöbbször a „Kanyar”-ként ismernek.

A lakótelep Włocławek külterületén található, elég messze (mintegy 11 km-re) a városközponttól. E távolság nagy részét egy erdősáv és ipari épületek teszik

ki. A terület nem rendelkezik kiterjedt infrastruktúrával. A lakótelepen egy élelmiszerbolt, a városi étkezde ételosztó központja és a „Zacisze” nevű aktív megelőzési és oktatási központ működik, amely 7-14 éves gyermekekkel foglalkozik. Csak egy buszjárat köti össze a lakosokat a várossal, a buszok viszonylag ritkán közlekednek, és a nap némely órájában egyáltalán nincsenek járatok. A legközelebbi buszmegálló körülbelül két kilométerre van, és egy erdőn kell átsétálni hozzá. A lakosok viszonylag kis közösséget alkotnak. A területen négy lakóépület található, amelyekben 534 fő él 181 családban, ebből 143 család (vagy 448 fő) kap szociális ellátást, ami a népesség 84%-át jelenti.

### **Aktivizálás, integráció, oktatás**

A helyi közösség szervezői által a lakosokkal közösen indított első kezdeményezés a „Szivárvány lakóépületek” projekt volt, amely a lakótelep leglepusztultabb területeire irányult – megrongálódott lépcsőházak, közös fürdőszobák és WC-k, amelyek kinézete megijesztette az embereket. A 2009-2011-es „Szivárvány lakóépületek” projekt lehetővé tette a szervezők számára, hogy megismerjék a helyi lakosokat és partnerségen alapuló kapcsolatot építsenek ki velük. Azt is megtudhatták, hogyan viszonyulnak egymáshoz a helyiek, kik közülük a vezetők, akikben meg lehet bízni, és akiket meg kell erősíteni. E szisztematikusan gyűjtött információk segítségével a soron következő tevékenységek jobban megtervezhetőkké váltak, hogy jobban megfeleljenek a közösség igényeinek. A Leopoldowo lakótelepi együttműködésnek és mozgósításnak köszönhetően a helyiek az összes lépcsőházat és folyosót kifestették. A városháza szállította a festéket és a szükséges felszereléseket, a többit a lakosok saját két kezükkel végezték el.

A fiatalok követték a felnőttek példáját. „Mindent az álmaink megvalósításáért” elnevezésű projektjük keretei között felújították a gyerekeket kiszolgáló központot, és strandröplabda pályát építettek. A partnerek támogatásának köszönhetően festéket és homokot kaptak a pályához, de magát a munkát teljes egészében ők végezték el.

A legfiatalabb gyerekek számára „Könyvtár a tölgy alatt” névvel szerveztek tevékenységet, amihez a közkönyvtár a helyi közösséggel együttműködve könyveket és kézműves anyagokat biztosított. Az anyák – maguk is helyi

lakosok – vezették le a gyerekekkel folytatott foglalkozásokat és játékokat. „A kisgyermek osztálya” a „Könyvtár a tölgy alatt” folytatása volt – egy helyi önkéntes (az egyik anyuka) vezetésével hetente kétszer találkoztak a kisgyermekkel, akiknek lehetőségük nyílt a szórakozásra, de a tanulásra is.

Fontos szerepet játszanak az egyes épületek képviselőinek részvételével megtartott rendszeres havi találkozók. Ezek az ülések nagy jelentőséggel bírnak azok számára, akik javítani szeretnének közösségük életkörülményein. Lehetőséget nyújtanak új készségek elsajátítására, a tapasztalatcserére, a kölcsönös támogatásra, és mindenekelőtt közös célok és feladatok meghatározására az adott hónapra. A képessé tétel megélését és a környező valóság befolyásolásának képességet biztosítják a jelenlévők számára. Ez a csoport szervezi a gyermeknap ünnepségeket, illetve faültető akciókat is. Ők felelősek a lépcsőházak nagyobb fokú tisztaságáért is.

A lakossági találkozót a lakótelepen működő KIS Társadalmi Integrációs Klub helyi kirendeltségén tartják, amely 2011 szeptembere óta fontos támogatója a közösség tevékenységeinek. A KIS-ben rendszeres órákat tartanak a lakótelep lakóinak különböző témákban az egyéni készségek fejlesztése érdekében. A lakosok a következő szolgáltatásokat vehetik igénybe: pszichológus, szenvedélybeteg terapeuta, családsegítő alkoholproblémákkal küzdő családok számára, illetve pedagógus.

A KIS részeként „személyes fejlesztő képzést” is nyújtanak. Az igényektől függően szakemberek nyújtanak segítséget különféle mindennapi problémák megoldásához. A KIS szakemberei vezetik a „Szülők Iskoláját” is, javítandó a gyermekneveléshez szükséges kompetenciákat. Az egyéneknek nyújtott támogatás nyilvánvalóan nagyobb társadalmi aktivitást eredményez. Fontos továbbá kiemelni az olyan elsődlegesen oktató jellegű találkozót, mint például a „Hogyan szelídítsük meg az élet sárkányát a HIV és az AIDS korában”, vagy egy ügyvéddel szervezett találkozót, amelyek a telep minden lakója számára nyitottak. Az egyik lakos egy „referencia könyvtárat” szervezett a KIS-ben, amely gyűjteményekből szerzett könyveket tartalmaz. A könyvtár az iskolai feladatokhoz szükséges könyveket, gyerekmeséket, valamint

felnőtteknek szóló könnyedebb olvasmányokat is tartalmaz – valami érdekeset mindenki számára.

Leopoldowo lakói minden évben több integrációs pikniket is szerveznek a közösség egésze számára. A csoport fejlődése leginkább a piknikezés megszervezése során nyilvánvaló, mert ekkor érzékelhető a helyi lakosok növekvő függetlensége. A piknikeket minden alkalommal újabb tevékenységekkel gazdagítják, amelyeket a helyiek találnak ki és valósítanak meg (trambulin, ugrálóvár, póni lovaglás, stb.). 2014 óta a MOPR-ral és a „Zacisze” központtal közösen a lakótelep közössége örömtűzet szervez a gyermekek és fiatalok számára, ugyanakkor a „Fiúk ünnepe sült burgonyával” is hagyománnyá vált.

2014 februárja óta létezik egy ifjúsági labdarúgó csapat is, amely különböző játékokon és versenyeken képviseli a közösséget. A csapat eddig három kupát nyert.

A karácsonyi gyűlések is hagyománnyá váltak a lakótelepen, ilyenkor a szociális munkások is csatlakoznak a helyiekhez. Az ünnepi ételekkel teli asztalnál a karácsonyi időszak szellemében az emberek jókívánságokat mondanak egymásnak. Ezek a találkozók inspirálták a „Karácsony este a Kanyarban” elnevezésű eseményt is, amely először 2015-ben került megrendezésre. A gyerekek ilyenkor szabadtéri betlehemest mutatnak be, amelyet ők maguk rendeznek. Ezt követően mindenki részt vesz egy hagyományos ünnepi étkezésen, amihez a lakosok hozzák az ételt-italt.

Fontos megjegyezni, hogy a lakosok által végzett tevékenységek is javították kapcsolatukat a lakótelepért felelős hatóságokkal, amelyek komolyabb javításokat kezdtek eszközölni a szomszédságban. Ezen kívül erősödött az együttműködés a rendőrség képviselőjével – egy közösségi tisztviselővel -, illetve más intézmények képviselőivel is, akik a szervezett tevékenységekhez való csatlakozást követően olyan kapcsolatok kialakításában vettek részt, amelyek inkább emlékeztetnek a partnerségen nyugvó viszonyokra.

## **A helyi városvezetéssel folytatott párbeszéd irányában**

A közösség-szervezők, akik a lakossággal együttműködve dolgoznak a tervezett tevékenységek megvalósításán, folyamatos párbeszédet folytatnak az utóbbiakkal: „Mit szeretnétek még csinálni, min szeretnétek még megváltoztatni, mire lenne szükségetek?” Ezekből a beszélgetésekből kristályosodott ki a Városházával kialakítandó szorosabb együttműködés ügye.

A prioritás az volt, hogy a közösség tagjai és a városi hatóságok részvételével találkozót szervezzenek, és felkészítsék a résztvevőket a kölcsönös párbeszédre. Előtte számos találkozót tartottak a helyiekkel, hogy finomítsák a találkozó egyes elemeinek részleteit, amelyet az elejétől a végéig nekik maguknak kellett levezetniük. Azzal kezdték a közös munkát, hogy elkészítették a meghívót és meghatározták azokat a fő témákat, amelyeket a polgármesterrel meg akartak beszélni. Ezután sok időt töltöttek azzal, hogy tisztázzák saját elvárásaikat a városvezetéssel szemben. Hosszas vitát követően konkrét kéréseiket egy brosúra formájában foglalták össze. A kész anyagot átbeszélték a közösség tagjaival, a brosúrákat a lépcsőházakban tették közzé. 2015. szeptember 22-én találkozót tartottak a Leopoldowo lakótelepen a helyi lakosok és a városvezetés képviselőinek részvételével. A helyiek meglepetésére a Włocławek-i polgármestert összes polgármester-helyettese, több önkormányzati osztály, valamint a rendőrség, a városőrség és számos önkormányzati vállalat, köztük a Lakhatásügyi Erőforrások Hivatalának képviselői is elkísérték.

A találkozó igen szívélyes hangnemben zajlott le. A vendégeket nagyon lenyűgözték a helyiek által addig elvégzett munka eredményei. Ezt követően a helyiek által benyújtott kérések alapján – egy, a munkában való aktív részvételről szóló egyidejű nyilatkozat megtételével párhuzamosan – párbeszéd kezdődött az együttműködés alapelveinek meghatározása szempontjából fontos témákról. Jó volt hallani a városőrség képviselőinek véleményét, miszerint az a mód, ahogy a helyiek beszélnek velük, teljesen más, mint régen, és egyébként is a korábbinál sokkal kevesebbszer kell beavatkozniuk a közösség életébe. A helyiek nagyon elégedettek voltak a találkozóval, ez volt az első alkalom, hogy partnernek érezték magukat egy

párbeszéd során. Nem várnak semmilyen nagy változást, mert konkrét nyilatkozatok nem születtek. Úgy látják azonban, hogy az ülés megnyitott egy ajtót, amely valaha zárva volt az együttműködés előtt. Ennek a találkozásnak az eredményei befolyásolták több lakótelepi vezető későbbi döntését, miszerint 2016-ban első alkalommal pályáztak meg pénzeket Włocławek város 2017-es költségvetéséből, amely részvételen alapuló költségvetés-tervezés útján született. Ez volt az első gyakorlati pályázati tapasztalat a közösség vezetői számára.

Ezen túlmenően 2015 végén Włocławek lakosai első alkalommal illették dicsérő szavakkal és kiegészítő javaslatokkal Leopoldowo közösségét az internetes fórumokon.

A változás folyamata nem áll meg...

A helyi közösségszervezők és az MOPR által kezdeményezett és megvalósított tevékenységek szisztematikus akciók voltak, amelyek Leopoldowo közösségének egészét célozták. A további tevékenységek ösztönzése, bátorítása tetten érhető a lakosság növekvő összetartásában, amely a szomszédsághoz való tartozás érzésében, a kölcsönös tiszteletben, a szolidaritásban és az önszorgító kapcsolatokban nyilvánul meg. Erről ad tanúbizonyságot egymás iránti érzékenységük és felelősségérzetük növekedése is. A tevékenységek során a közösség tagjai felfedezik erősségeiket, ami a fokozódó szubjektív bizonyítéka. A lakóépületek képviselőivel folytatott rendszeres találkozók, a tervezett és megvalósított tevékenységek megadják a helyieknek azt az érzést, hogy képesek a negatív helyzet megváltoztatására, ugyanakkor növelik a lakosság társadalmi ügyekben való részvételét is. Ezen találkozók során szemtanúi lehetünk a bérlők közti kapcsolatok és kommunikáció fejlődésének, valamint a problémákhoz való hozzáállás változásának is – a problémákhoz az „enyém” helyett már a „mi” szemszögéből állnak hozzá. A bizalom, a támogatás és a kölcsönös segítségnyújtás fokozódása is szembevetőd, és ez valójában annak bizonyítéka, hogy a helyiek elsajátították a csoportban való együttműködés képességét, ami rendkívül fontos szereppel bír a helyi közösség fejlődésének folyamatában.



A lakótelepen élők jelenleg egy egyesület létrehozásán munkálkodnak, amely a közösség érdekeit képviseli majd. A MOPR Włocławek-et és a helyi közösség-szervezőket folyamatosan támogatja a Helyi Tevékenységeket Támogató Központ (CAL).

*Fordította: Varga Tamás*

Fotó: Wikipedia

# A populizmus térnyerése Európában

---

**Szerző:** [EuCDN](#), [Farkas Gabriella](#)

2019. áprilisában a European Community Development Network ismét Budapesten tartotta vezetőségi találkozóját. A találkozó szakmai programjának részeként a KÖFE és az EuCDN műhelybeszélgetést szervezett a populizmus témájáról. Alább a beszélgetés szerkesztett változatát adjuk közre.[\[1\]](#)

A műhelybeszélgetésen az EuCDN skót (SCDC), román (PACT), lengyel (CAL) képviselői, valamint a KÖFE tagjai vendégei vettek részt. Az ukrán partner (GURT) előzetesen elküldte hozzászólását, s az EuCDN koordinátorán keresztül képviseltette magát.

A szervezők által előzetesen megfogalmazott kérdések alapján a résztvevők elsősorban arra keresték a választ, hogy (a) mik az európai populizmus megfontosabb gyökerei, (b) milyen hatással van a populizmus helyi közösségeinkre és a civil társadalomra, (c) mit tehet a közösségfejlesztés a jelen helyzetben.

A beszélgetést felvezetésében Stuart Hashagen az EuCDN most leköszönt elnöke emlékeztetett arra, hogy a szervezet nemrégiben öt olyan területet azonosított, melyek jelenleg kiemelt prioritásként jelennek meg az európai közösségfejlesztő szakma számára:

- szegénység, egyenlőtlenség, nélkülözés, a közkiadások csökkenése, melynek súlyos következményei voltak, különösen a szegénységben élőkre nézve;
- a migrációs válság, mely egyaránt terhelő a fogadó és a kibocsátó országok számára is, hiszen az elvándorló tömegek értékes tudásokat, képességeket hoznak el származási országukból, ráadásul olyan országokba, ahol többnyire nem is értékelik ezeket;
- rasszizmus és xenofóbia, mely érinthet települési közösségeket, szomszédságokat, de bármilyen más közösséget is;
- demokráciadeficit: az embereknek nincs hangjuk, egyes társadalmi csoportok érdekei nem artikulálódnak;

- klímaváltozás és környezeti válság, mely ma már életünk minden területét érinti.

Stuart további gondolatmenete: „Azt gondolom, hogy populizmus a jobb és baloldalon egyaránt megjelenhet. A dél-amerikai populizmus meglátásom szerint baloldali, jobboldali pedig Erdogan Törökországban vagy Trump Amerikában. És ilyen jobboldali populistának tekinthető Orbán Viktor is. Nagy-Britanniában a populizmus tendenciája a tapasztalatok szerint mindig jobboldali, de látnunk kell, hogy ez a jelenség baloldalon is megjelenhet.

A populizmushoz szorosan kötődik a nacionalizmus fogalma, de nem szabad elfelejtenünk, hogy, hogy a nacionalizmusnak is két fő megjelenési formája van. Az egyik a polgári nacionalizmus, a másik az etnikai alapú nacionalizmus. A polgári nacionalizmusra jó példa Skócia, a függetlenséggel kapcsolatos remények, a függetlenségi népszavazás. Végül nem a függetlenségre szavaztunk, de megvolt rá a lehetőség. Mindenkinek volt lehetősége szavazni, aki abban az időben Skóciában élt, nem csak azoknak, akik Skóciában születtek. Akik Skóciában születtek, de addigra elköltöztek Angliába, az USA-vagy máshova, nem szavazhattak, így ez egy polgári szavazás volt. Én Angliából származom, és én is szavazhattam. Az etnikai nacionalizmus azt mondja, hogy mi egy adott népből származunk, és ez a fontos. Ennek a polgári nacionalizmustól eltérő megnyilvánulásai vannak.

A demokrácia és az autokrácia kérdésére Nagy-Britanniából hoztam több példát, az egyik épp egy tegnapi lapban jelent meg. Egy politikai think tank felmérése szerint a brit emberek 50%-a szerint erős uralkodóra van szükség, olyanra, aki hajlandó megtörni a szabályokat, s a válaszadók 40%-a egyetértett azzal, hogy a kormányzat hatékonyabban működjön, ha nem kellene a parlamenti szavazásokkal, a megválasztott képviselőkkel bajlódniuk. Mozduljunk az autokrácia vagy a diktatúra irányába! Ez elég aggasztó. A miniszterelnökünk, May asszony néhány héttel ezelőtt elég bizarr kijelentést tett. Azt mondta, hogy ő a nép oldalán áll – a kormánnyal, a rendszerrel szemben. Miközben ő a miniszterelnök.

A Guardian hozott nemrégiben egy elemzést, mely szerint a populizmus komoly veszélyt jelenthet a liberális demokrácia alapintézményeire, a

sajtószabadságra, az állampolgári jogokra, a választások tisztaságára, a hatalmi ágak szétválasztására nézve. Ugyanez a kutatás ugyanakkor azt is állítja, hogy lehetnek szerény pozitív hozadéka is a populizmusnak a választásokon: megemelheti kirekesztett csoportok értékét, s hozzájárulhat ahhoz, hogy a demokratikus részvétel más formáiba bekapcsolódjanak. Azt is állítja, hogy a populisták csökkenthetik a gazdasági egyenlőtlenségeket, ezt azonban nem igazán magyarázta meg. A Brexitet Nagy-Britanniában alapvetően populisták lépésnek tekintik, s valószínű, hogy sok olyan ember van, aki azért szavazott rá, mert úgy érezte, hogy az elmúlt 10-15 évben a rendszer elhanyagolta őt. A szavazással ugyanakkor bekapcsolódtak egy demokratikus folyamatba.

Egy másik idézet a Guardianból arról szól, hogy azért is óvatossá kell lennünk a populizmussal szemben, mert sokszor az emberek valós sérelmeivel foglalkozik, s igenis kapcsolódik a liberális demokrácia bizonyos értékeihez. A populizmus sok ember számára azért vonzó, mert ténylegesen foglalkozik sérelmeikkel, s a populisták képesek megszólítani ezeket az embereket. Ezért a populizmust nem negligálnunk kell, hanem megérteni, s foglalkozni vele. Azt gondolom, hogy ez fontos feladat a közösségfejlesztés számára is.

A populizmus szó hasznos, ugyanakkor nem fejezi ki teljes mértékben a mozgalom erejét. A populizmus nem pusztán a másoktól való elhatárolódást, a velük való ellenségeskedést jelenti, hanem a valahova tartozás lehetőségét is kínálja egyben, és ez sok ember számára nagyon vonzó. Ez persze csak féligazság, de tény, hogy a mai világban, amikor ilyen mértékű az elmagányosodás, a hagyományos közösségek szétesnek, a populizmus valamiféle közösség érzését adja az embereknek.

Vannak közösségek, csoportok melyek dühösek, mert szegénységbe süllyedtek, elvesztették a kontrollt saját életük felett, kiszorultak a közélet hagyományos tereiből, s úgy látják, a politika nem foglalkozik a problémáikkal. Ez is magyarázatot ad a populizmus terjedésére.”

*Lengyelországi helyzetkép:* „Nagyon hasonló a helyzetünk, mint ami ma Magyarországon van, követjük a magyar testvért. Három éve van új, jobboldali kormányunk. Kaczynski egy autokratikus személyiség, aki ma már egyszemélyi vezető a lengyel politikai rendszerben. Még talán nem tart ott, mint Orbán, de

igyekszik követni ezt az utat. A jogrendszer lassan erodálódik, az EU-t megszállóként igyekeznek bemutatni, nem pedig a közjó letéteményeseként. A legkedveltebb fogalom a család és a nemzet; az állampolgár és a demokrácia fogalma jóval kevésbé figyelmet kap, sőt, olykor veszélyesnek nyilvánítják a nemzetre nézve. 2016-17-ben a legfőbb ellenségek a migránsok voltak, különös tekintettel a muszlimokra, annak ellenére, hogy nálunk nem jelentek meg. A statisztikák szerint három évvel ezelőtt a lengyel társadalomnak kb. 20%-a volt migránsellenes, ma ez a szám majdnem 70%. A lengyel propaganda rendkívül erősen befolyásolta a társadalmat, még Goebbels is büszke lenne egy ilyen eredményre.

Nem lehet azonban egyfolytában a migránsokról és muszlimokról beszélni, úgyhogy az idén új ellenség van: a szexuális kisebbségek. A szexuális kisebbségek jelentik a fenyegetést a lengyel családokra, ezért nagyon óvatosaknak kell lennünk velük.

A radikális mozgalmak zöld utat kaptak akcióikhoz, talán nem hivatalosan, de tudhatóan. Futball huligánok, náci csoportok vannak jelen a közéletben. Erőszakra még nem kapnak engedélyt, de jelen lehetnek és jelen is vannak.

S hogy mi történik a másik oldalon? Sok olyan civil szervezet és aktivista van, akik aktívan tesznek a radikalizmus és más izmusok minden formája ellen. Sok minden zajlik az Interneten és vannak független televíziók is. Azt hiszem, ez Magyarországon nem így van, de nálunk ezek amerikai tulajdonban vannak, így nem tudnak velük mit kezdeni. Az amerikai követséggel még Kaczynski sem mer ujjat húzni.

Van tehát egy erős ellenzéki mozgalmunk, s azt gondolom, Magyarországhoz képest különbség az is, hogy nálunk még vannak független helyi önkormányzatok. Van ugyan állami finanszírozás, de vannak saját bevételeik, politikájuk. Nagyon zavaros az egyház szerepe, mivel az egyház is kettészakadt. Részben a kormányzatot támogatja, akár politikailag is.

A populizmus főként a szegény, kirekesztett tömegek körében tudott megerősödni, s ennek tudatában kell lennünk. Az elmúlt 30 év liberális politikája, ami csak az egyénre, az egyéni teljesítményre koncentrált, s azt

sulykolta, hogy csak magadra számíts, oda vezetett, hogy az emberek elhanyagoltnak, magányosnak érzik magukat. Mindennek közvetlen hatása van a helyi közösségekre és viselkedésmódokra.

Nálunk rengeteg ukrán él, s ez korábban pozitív együttélés volt. Az elmúlt három év hangos nacionalizmusa oda vezetett, hogy a lengyelek elkezdtek az ukránokra, ha nem is ellenségként, de nem-barátként tekinteni. Nehéz időket élünk.

Végül, az idei egy kritikus év, mivel EP és lengyel parlamenti választásokat is tartunk. Van egyfajta egyensúly, és nem tudjuk, ki fog nyerni. Ha az ellenzék összefog, mint ahogy az EP választásokra már összefogott, van remény a nyeresre. ha az EP választásokon nyernek, talán továbbmennek ezen az úton, s akkor nyerhetnek a lengyel parlamenti választásokon is.”

*Romániai helyzetkép:* „Mi követjük Lengyelországot ezen az úton. Romániában a legnagyobb pártot a forradalom óta Szociáldemokrata Pártnak hívják. Most ez a párt, melynek a parlamentben is többsége van, vezeti a kormányt. Az elnököt azonban egy másik párt, a Román Liberális Párt adta. A mi rendszerünkben az elnöknek nincs erős jogköre, elsősorban a külügyekre koncentrál. Egy szociáldemokrata pártról azt gondolja az ember, hogy balközépen helyezkedik el. Nálunk azonban ezt a pártot egy Dragnea nevű ember vezeti, aki nagyon korrupt, Romániának abból a részéből jön, ahol minden az ő tulajdonában volt. A minden földeket, cégeket jelent. Most, például a kormányban és a minisztériumokban és egyéb állami intézményekben rengeteg olyan ember van, aki ebből a dél-romániai régióból származnak. Nagyon magas nálunk a korrupció, s mindent megtesznek a jogrendszer manipulálása érdekében is. Jogerősen elítélt emberek is pozíciókban vannak, mások pedig különféle bűncselekményeket úsztak meg büntetés nélkül. Ez tehát a kontextus.

Tavaly elkezdődött egy populistá narratíva is annak magyarázatára, hogy mi minden nem jó Európában. A románok alapvetően Európához szeretnének tartozni, nem vagyunk euroszeptikusok. Elkezdődött azonban egy ilyen propaganda, s tavaly a szociáldemokrata párt, valamint az állam által finanszírozott egyház (a pap is hivatalnok, mert az államtól kapja a fizetését) kampányba kezdett azért, hogy népszavazást tartsanak a család definíciójáról.

A mi alkotmányuk azt mondja ki, hogy a család két fél egységét jelenti. Meg akarják változtatni azért, hogy egyértelműen le legyen írva, hogy a család egy férfi és egy nő egysége. Tavaly egy álhír- és rágalomkampány folyt ahelyett, hogy a családdal kapcsolatos értékekről lett volna társadalmi párbeszéd. Belerángatták a többi pártot is, mely alapértéknek tartja a családot, de nem akarták megváltoztatni az Alkotmány szövegét. Borzalmas komédia volt. A referendumot megtartották, de eredménytelen lett, nem volt elég szavazó. Ez nekünk, civileknek, meglepő volt, mi tényleg azt gondoltuk, hogy sikerül elég embert az urnákhoz vinniük, s megváltoztatják az Alkotmányt.

A családdal kapcsolatos hecckampány fő oka az volt, hogy aktuális közbeszéd tárgya a korrupció volt, ezért megpróbálták más témára terelni a figyelmet. A civilek minden eszközzel igyekeztek elérni, hogy ne változzanak a korrupcióellenes jogszabályok, de nem jártunk sikerrel. Akkor változtatják a törvényeket, amikor akarják. A hatáskör a kormányhoz került, így sürgősségi eljárással bármikor, egyik hétről a másikra megváltoztathatják és meg is változtatták a törvényt. Hiába tiltakoztak a követségek a hatalmi ágak keveredése miatt. Most az a kormányzati narratíva, hogy „azért jöttetek ide, hogy dirigáljatok nekünk?”. És ez a populizmus a baloldaltól jött.

Két másik populista megközelítést említhetünk még, az egyik a nyugdíjakkal, a nyugdíjasokkal kapcsolatos. A mondás úgy szól, hogy ilyen és olyan okok miatt emelni kell a nyugdíjakat. Romániában magasabb a nyugdíjasok, mint a dolgozó emberek aránya, ezért fontos nagyon az ő szavazatuk. A másik populista narratíva az elit, például, a bankok ellen irányul. Megpróbálták, magasabb adót kivetni a bankokra, s beavatkozni a bankok működési normáiba. Ezt is kampány kísérte, mely a bankok ellen hangolta az embereket, felemlegette a lakosság terheit, melynek az lett a vége, hogy az emberek többsége egyetért azzal, hogy a bankokat további adók fizetésére kötelezzék. Ez a folyamat még zajlik, de a nyugdíjak terén már megtörtént a baj. A nyugdíjakat felemelték anélkül, hogy hatástanulmány készült volna arról, hogy milyen hatása lesz ennek a költségvetésre és az elkövetkező évekre.”

*Ukrajnai körkép:* „Ukrajnában erős populista forradalom zajlott le az orosz kommunizmussal szemben, s ebből született egy egészen új ország. Ennek a

populizmusnak a háttérében az a vágy állt, hogy szülessen meg egy új demokrácia. Ez a demokrácia mostanra egy egészen másfajta kormányzatba fordult. Ugyanakkor az egyes kormányok, miként Lengyelországban és Romániában is, egyre korruptabbak lettek és egyre erősebb kontrollt alakítottak ki.

Mindeközben jelentősen felerősödött a nacionalizmus. Új ország, új identitás. És háború Oroszországgal Kelet-Ukrajnában. Az az érzés, hogy mi ukránok vagyunk, etnikai nacionalizmust jelentett. Azért harcolsz, hogy ukrán maradj. Ez a nacionalizmus, ami egy nagyon erős identitást hozott létre Ukrajnában, táplálja a demokrácia iránti igényt, ugyanakkor táplálja a populista hangokat is. A kormányzat azt látja, hogy a gazdaság egyáltalán nem növekszik, és ennek az az oka, hogy finanszírozni kell a háborút. Jelenleg a kormány arra kéri a településeket, hogy járuljanak hozzá a háború költségeihez, vásárolják meg azokat a fegyvereket, amiket a fiatalok majd magukkal visznek a háborúba. Gazdaságilag tehát az ország nagyon rossz helyzetben van. És az új kezdet elején nem ez volt a vízió.

A másik folyamat, ami a populizmus felerősödéséhez vezetett az, hogy a jelenlegi kormány igyekszik megtartani a hatalmát. Hogyan lehetséges ezt megtenni? Az egyik eszköz, amit a kormány használ, hogy pártaktivistákat építenek be helyi demokratikus szervezetekbe, akik információkat szolgáltatnak a központi szerveknek arról, hogy milyen a hangulat, mi történik helyi szinten, mire kell készülni a demokrácia megnyilvánulásait illetően stb. Sokkal könnyebb kontroll alatt tartani a demokratikus folyamatokat, ha aktivistáid vannak a másik oldalon. Ez egy folyamatos és szisztematikus építkezés volt, kb. kilenc hónappal ezelőttig. Akkor a populizmus egy újabb megnyilvánulása erősödött fel. Az emberek azt mondták: mi van itt, ez nem jó nekünk, változtatni kell. Úgyhogy most ebben a fantasztikus helyzetben vagyunk: Ukrajnában választási kampány van, s a regnáló kormány és elnök áll szemben egy komédiással. Valakivel, aki a színpadon, komédiák szereplőjeként keresi a kenyerét. És nagyon jól teljesít, jelenleg fifty-fifty az állás. Akármelyikük nyeri meg a választást, megszerzi az ország feletti kontrollt.



Mit tehet egy ilyen helyzetben egy közösségfejlesztő szervezet, amikor egyszerre adott a nagyon erős populista hang és a demokrácia, a demokratikus működés iránti igény? Az egyik lehetőség, hogy megpróbáljuk a tudatosság szintjét növelni a populizmus által elért emberekben a kormányzati emberek helyi szervezetekbe való beépülésével kapcsolatban. Tudod –e azt, hogy a helyi egyesület kincstárnoka egyben a kormánypárt helyi szervezetének kincstárnoka is?

A másik taktika ahhoz kapcsolódik, hogy a helyi emberek, szervezetek által fontosnak tartott ügyeket, problémákat a központi kormányzat jelenleg figyelmen kívül hagyja. A másik út tehát az ilyen ügyek, problémák felhangosítása, hogy nehezebb legyen nem foglalkozni velük. Az ukrán közösségfejlesztők ezért mostanság együttműködéseket, kampányokat próbálnak létrehozni azért, hogy mind a helyi, mind a központi kormányzatot rákényszerítsék arra, hogy foglalkozzanak az emberek ügyeivel.”

*Skóciai helyzetkép:* „Skócia az Egyesült Királyságban van, politikailag, gazdaságilag s több más egyéb tekintetben azonban különbözik tőle. Az arányokat tekintve: az EK a lakosságának kb. 10%-a él Skóciában. Skócia nem a Brexit mellett tette le voksát. Nagy-Britanniát jelenleg egy angol vezetésű kormány viszi ki Európából anélkül, hogy Skócia, Wales vagy Észak-Írország érveit és igényeit meghallgatná. Az elmúlt 10 évben Skóciának olyan kormánya volt, melynek érdemi hatásköre van, azonban nincs hatalma olyan alapvető dolgok fölött, mint például a külpolitika. A nemzeti párt által vezetett kormányzatnak bizonyos időszakokban abszolút többsége volt, noha ez az opció nem szerepelt a vágyott lehetőségek között, amikor a rendszert kitalálták. Jelenleg a Skót Nemzeti Pártnak szolid többsége van, s többnyire a Zöld Párt segítségével kormányoz. Az ellenzékben lévő Munkáspárt soha, semmiben nem támogatja a SNP tevékenységét. A munkáspárti szavazók az SNP-re azt mondják, hogy etnikai alapon nacionalista, az SNP pedig azt mondja, hogy nem, mi nem etnikai nacionalisták, hanem polgári nacionalisták vagyunk, polgári alapokon állunk.

Amikor 2014-ben arról tartottunk népszavazást, hogy Skócia elszakadjon –e az Egyesült Királyságtól, az egyik legfontosabb kérdés az EU-tagság volt. Skócia

szeretett volna az EU tagja maradni, sőt, sokan azt is mondták, hogy szeretnék eurót használni. A központi kormányzat válasza az volt, hogy erre akkor van a legtöbb esélyetek, ha belül maradtok az Egyesült Királyságon, mivel az EK maradni fog az EU-ban. Az SNP-szavazók kb. 30%-a a Brexitre szavazott annak ellenére, hogy ez nem egyezik az SNP politikájával. Valószínűleg ők azok, akik valóban az etnikai nacionalizmus talaján állnak, vagy azok, akik úgy gondolkodnak, hogy nem akarunk az EK tagjai lenni, s amíg az EK tagja az EU-nak, az EU nagyobb nyomást tud gyakorolni ránk, hogy maradjunk belül.

Milyen szerepe lehet egy ilyen helyzetben a közösségfejlesztésnek? Két fontos dolog, ami jelenleg folyamatban van nálunk, a részvételi költségvetés és a közösségi részvétel. Ez a két dolog az, ami iránt a skót kormányzat érdeklődést mutat, tetszik neki, s amihez az SCDC igyekszik hozzátenni, amit tud. A részvételi költségvetés készítésének folyamatában helyi közösségek, szomszédságok lakosait ültetjük egy asztalhoz, hogy arról beszéljessenek, hogyan kellene elkölteni a rendelkezésre álló pénzt a közösség javára. Ezen beszélgetések során reális veszélye van a populista hangok megjelenésének, melyek nem féltétlenül képviselik azokat az embereket, akiknek nem volt lehetőségük bekapcsolódni ebbe a folyamatba. A részvételi költségvetés tehát arra is alkalmas lehet, hogy még több hatalmat adjon azoknak, akiknek már van hatalom a kezében, s még hátrányosabb helyzetbe hozza a kirekesztetteket. Ilyenkor, például, könnyen megjelenik az érdemes és nem-érdemes szegények kérdése. Nagyon óvatossá kell lennünk, hogy miként menedzselünk egy ilyen folyamatot.

Skóciában a képessé tétel területén a részvételi költségvetés mellett egyre inkább fókuszba kerül a felnőtt-tanulás és a fiatalokkal való munka kérdése. Ez a két terület nagyon közel áll egymáshoz. Klasszikusan nagyobb hangsúlyt kap itt a munkaerőpiacnak való megfelelés, és kisebbet az állampolgári részvétel. Ez most változóban van. A közösségfejlesztés komolyan igyekszik, emberi jogi kérdésekre vagy a társadalmi igazságossággal kapcsolatos ügyekre fókuszálni, azt mondhatjuk, hogy jelentős erőfeszítések folynak a bevándorlókkal folytatott munka terén. Glasgow-ban sok roma és kelet-európai bevándorló él, a helyi iskolákba több, mint 50 országból származó diákok járnak. Ezeknek az embereknek az igényeivel foglalkozni nem kis feladat, s jelenlétük felerősítheti

azoknak a hangját, akik megkérdőjelezzik a bevándorlók jogait. Ha nem vagyunk elég óvatosak, felerősödhet a jobboldali populizmus hangja. Nagyon fontos tehát az emberi jogokkal kapcsolatos diskurzus és az, hogy megőrizzük a közösségi párbeszédre alkalmas tereket, fórumokat.”

*Magyarországi helyzetkép (Boda Kitti):* „Ha az interneten rákeresünk a populizmus szóra, kb. 9 millió találatot dob ki a gép. Ha a populizmus mellé odateszünk még egy szót: Magyarország, kb. 900 ezer eredményt kapunk. Ebből úgy tűnik, hogy ez egy elég komoly kérdés Magyarországon. Az elmúlt időszakban a populizmus egész Európában terjedni kezdett és megerősödött, akár egy járvány, s miként azt láttuk, ebben a régióban a miniszterelnökök különösen fertőzöttek. Tavaly elég sokat gondolkoztam a jobboldali populizmusról, arról, hogy miként befolyásolja a társadalmat, van –e egyáltalán hatása a társadalomra, s arra jutottam, hogy a populizmus módszertana egy régi elképzelésből származik, például Yodától, aki azt mondja, hogy a félelem dühöt vált ki, a düh gyűlöletet, a gyűlölet pedig szenvedéshez vezet. Én azt látom, hogy a populizmus ezt az utat követi a gyakorlatban. Példákat, sajnos, Magyarországról is tudunk mondani. Gyűlöletkampányok, plakátkampányok, melyek Sorost és Junckert Antikrisztusként és külföldi ellenségként mutatják, vagy a hajléktalanok, lakáskriszisen lévő családok ellen uszító kampányok. A társadalom traumatizált, polarizált és széttöredezett lett. A civil társadalom igyekszik gyógyítani a sebeket. Felerősödött a civilek közti együttműködés, különféle pártállású emberek együtt tüntetnek, de nagyon sok még a tennivalónk.

Ami a közösségfejlesztést illeti, néhány évvel ezelőtt rájöttünk arra, hogy komoly kihívásokkal nézünk szembe, s ki kell találnunk a megoldási módokat. Nem működik már, például, a helyi szereplők közti diskurzus generálása. Erre és más változásokra is adekvát válaszokat kell találnunk.”

[1] A beszélgetésen készült hangfelvétel alapján az írás összeállította: Farkas Gabriella.